ÚJ MAGYARORSZÁG
VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAM
2007–2013

DARÁNYI IGNÁC TERV

„Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap: a vidéki területekbe beruházó Európa”

BÜKKI NEMZETI PARK

BIO Aqua pro

Az Ostoros-patak menti erdőspuszta (HUBN20011) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület Natura 2000 fenntartási terve



egyeztetési anyag

NATURA 2000

Eger
2014

Ügyfél:
Bükki Nemzeti Park Igazgatóság
(Eger)

Partner:
Bioaqua Pro Kft.
(Debrecen)

Felelős tervező
Schmotzer András

Közreműködő szakértők
Gombkötő Péter
dr. Juhász Péter
dr. Kiss Béla
Korompai Tamás
Kovács Tibor
Mező Hedvig
Pozsonyi András

Térképeket készítette:
StrateGIS Kft.

Ez a dokumentáció a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény értelmében szerzői jogvédelem alatt áll. A dokumentáció nyilvános, a megfelelő hivatkozások mellett szabadon felhasználható és terjeszthető!

Tartalomjegyzék

Az Ostoros-patak menti erdőspuszta (HUBN20011) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület Natura 2000 fenntartási terve....1
Tartalomjegyzék....1
Bevezetés....3
I. Natura 2000 fenntartási terv....4
1.A terület azonosító adatai....5
1.1.Név....5
1.2.Azonosító kód....5
1.3.Kiterjedés....5
1.4.A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek....5
1.4.1.Jelölő élőhelyek....5
1.4.2.Jelölő fajok....5
1.5.Érintett települések....5
1.6.Egyéb védettségi kategóriák....5
1.7.Tervezési és egyéb előírások....6
1.7.1.Természetvédelmi kezelési terv....6
1.7.2.Településrendezési eszközök....6
1.7.3.Körzeti erdőtervek és üzemtervek....6
1.7.4.Körzeti vadgazdálkodási tervek és üzemtervek....6
1.7.5.Halgazdálkodási tervek....6
1.7.6.Vízgyűjtő-gazdálkodási terv....6
1.7.7.Egyéb tervek....6
1.7.8.Jogerős engedélyek....6
2.Veszélyeztető tényezők....7
3.Kezelési feladatok meghatározása....7
3.1.Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése....7
3.1.1.Fő célkitűzések....8
3.1.2.További célok....8
3.2.Kezelési javaslatok....8
3.2.1.Élőhelyek kezelése....9
3.2.2.Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés....17
3.2.3.Fajvédelmi intézkedések....17
3.2.4.Kutatás, monitorozás....17
3.2.5.Mellékletek....19
3.3.A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében....20
3.3.1.Agrártámogatások....20
3.3.2.Pályázatok....21
3.3.3.Egyéb....21
3.4.A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja....21
3.4.1.Felhasznált kommunikációs eszközök....22
3.4.2.A kommunikáció címzettjei....22
3.4.3.Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel....23
II. A Natura 2000 fenntartási terv készítését megalapozó dokumentáció....24
1.A tervezési terület alapállapot jellemzése....25
1.1.Környezeti adottságok....25
1.1.1.Éghajlati adottságok....25
1.1.2.Vízrajzi adottságok....25
1.1.3.Talajtani adottságok....25

1.2.Természeti adottságok....25
1.2.1.A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű élőhelyek....27
1.2.2.A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű növényfajok....33
1.2.3.A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű állatfajok....37
1.2.4.A tervezési területen előforduló egyéb jelentős fajok....42
1.3.Területhasználat....43
1.3.1.Művelési ág szerinti megoszlás....43
1.3.2.Tulajdoni viszonyok....43
1.3.3.Területhasználat és kezelés....43
2.Felhasznált irodalom....46
3.Térképek....47
4.Fotódokumentáció....57

Bevezetés

A Natura 2000 területek az európai, közösségi jelentőségű ritka és veszélyeztetett fajok, illetve élőhelyeik hálózata. Kijelölésük célja a fajok és élőhelyek kedvező természetvédelmi helyzetének megőrzése, fejlesztése, illetve – szükség esetén – helyreállítása. A védelem céljait az Európai Unió két irányelvében határozta meg, amelyekben egyben kötelezi a tagországokat a Natura 2000 hálózat lehatárolására. 2004-re az országban 512 Natura 2000 terület, közel 20.000 km2 (2 millió ha) nagyságban került kijelölésre, mely kismértékben bővült 2008-ban, 2011-ben és 2013-ban. Ezzel hazánk a pannon biogeográfiai régió tagjaként jelentős mértékben járul hozzá Európa természeti értékeinek közösségi megőrzéséhez.

A hazai Natura 2000 területek kijelölését a 275/2004.(X.8.) Kormány rendelet határozza meg, a területek helyrajzi szám szintű kihirdetése pedig a 14/2010. (V.11.) KvVM rendeletben történt meg.

Az irányelvek céljainak teljesítése érdekében a tagállamok a Natura 2000 területekre fenntartási terveket készíthetnek. Ezekben többek között rögzítik a természetvédelmi célkitűzéseket és a területhasználókkal együtt kialakított kezelési előírásokat javaslatok formájában. Ezek alapját képezhetik az egyes területeken igényelhető agrár-környezetgazdálkodási kifizetéseknek, amelyek az aktuális agrár-környezetgazdálkodási jogszabályokban jelennek meg. A fenntartási terv jogszabály eltérő rendelkezése hiányában kötelező földhasználati szabályokat nem állapít meg. Más jogszabályban foglalt ágazati tervekhez (pl. körzeti erdőtervezés, vízgazdálkodási tervek) képest kötelezettségeket nem írhat elő, ugyanakkor nagyban segítheti a Natura 2000 területeken folytatott gazdálkodás – Natura 2000 kívánalmainak – értelmezését, alkalmazását mind a gazdálkodók (földtulajdonosok), mind pedig a kezelők, hatóságok irányába. Ezáltal inkább stratégiai dokumentációnak tekinthető, mely a területek kezelőit, tulajdonosait, valamint az érintett hatóságokat tájékoztatja a természetvédelmi irányelvekről.

Jelen Natura 2000 fenntartási terv a Darányi Ignác Terv keretében, az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 területek fenntartási terveinek készítéséhez nyújtandó támogatás igénybevételének részletes szabályairól szóló 43/2012. (V. 23.) VM rendelet alapján készült.

I. Natura 2000 fenntartási terv

1. A terület azonosító adatai

1.1. Név

Tervezési terület neve:	Ostoros-patak menti erdőspuszta

1.2. Azonosító kód

Tervezési terület azonosítója:	HUBN20011

1.3. Kiterjedés

Tervezési terület kiterjedése:	48 ha

1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek

1.4.1. Jelölő élőhelyek

- 40A0* – Szubkontinentális peripannon cserjések
- 6250* – Síksági pannon löszgyepek
- 91I0* – Euro-szibériai erdőssztyepptölgyesek tölgyfajokkal (*Quercus* spp.)

1.4.2. Jelölő fajok

- piros kígyószisz (*Echium russicum*)
- leánykökörcsin (*Pulsatilla grandis*)
- sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*)

1.5. Érintett települések

A tervezési terület által érintett helyrajzi számok listáját az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészletekről szóló 14/2010. (V. 11.) KvVM rendeletet tartalmazza.

Település	Megye	Érintett terület (ha)	Település területének érintettsége (%)
Novaj	Heves	28,73	58,8
Ostoros	Heves	20,13	41,2

1.6. Egyéb védettségi kategóriák

Típus	Kód	Név	Kiterjedés	Védetté nyilvánító jogszabály száma
Helyi v.	9/60/TT/02	Csátés-völgy, Ostorosi-völgy	21,2 ha	3/2002. (II.25.) Önk. rendelet (Novaj)
Helyi v.	9/61/TT/03	Csátés-völgy, Ostorosi-völgy	20,1 ha	7/2003. (III.31.) Önk. rendelet (Ostoros)

1.7. Tervezési és egyéb előírások

1.7.1. Természetvédelmi kezelési terv

- A helyi jelentőségű védett területek kihirdető jogszabályukban tartalmazzák a természetvédelmi kezelési terveket (előírásokat).

1.7.2. Településrendezési eszközök

- 2003. évi XXVI. törvény az Országos Területrendezési Tervről
- Megyei területrendezési tervek:
  - 10/2010. (V.07.) HMÖ rendelet Heves Megye Területrendezési Tervéről szóló 12/2005. (IV.29.) HMÖ rendelet módosításáról
- Helyi építési szabályzatok:
  - Novaj: nem áll rendelkezésre
  - Ostoros: Ostoros Község Településszerkezeti Tervéről szóló 5/2009. (V.25.) önkormányzati határozata, valamint Szabályozási Tervének és Helyi Építési Szabályzatáról szóló 11/2009. (V.26.) önkormányzati rendelete

1.7.3. Körzeti erdőtervek és üzemtervek

- A tervezési terület a Heves Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatóság illetékességi területén található és az Egri erdőtervezési körzetbe tartozik.

1.7.4. Körzeti vadgazdálkodási tervek és üzemtervek

- A terület a Északi-középhegységi nagyvadas vadgazdálkodási táj Mátra-bükk-csereháti vadgazdálkodási körzetébe tartozik (II./2.), az érintett vadgazdálkodási egység száma: 702410 – Ostoros-Novaj Egyetértés Vadásztársaság (Novaj)
(http://www.vmi.szie.hu/adattar/pdf/korz_ff.pdf alapján)

1.7.5. Halgazdálkodási tervek

- A tervezési területtel érintett Ostoros-patak nem horgászati víztest. A megyei halgazdálkodási tervek a Heves Megyei Kormányhivatal Vadászati és Halászati Osztályánál érhetők el (3300 Eger, Szövetkezet út 6.).

1.7.6. Vízgyűjtő-gazdálkodási terv

- A tervezési terület a 2-8. azonosítóval rendelkező „Bükk és Borsodi-mezőség” egységhez tartozik (Vízügyi és Környezetvédelmi Központi Igazgatóság, 2010. április): http://www.vizeink.hu/files3/2_8_Bukk_es_Borsodi-Mezoseg.pdf
- A vízgazdálkodási alapfeladatot az Eger-Tarnavölgyi Vízgazdálkodási és Talajvédelmi Társulat látja el.

1.7.7. Egyéb tervek

- Egyéb a tervezési területtel kapcsolatos fejlesztési tervek nem ismertek.

1.7.8. Jogerős engedélyek

- A tervezési területtel, illetve a jelölés alapjául szolgáló fajok- és élőhelyek megőrzésével kapcsolatban kiadott jogerős engedélyek nem ismertek.

2. Veszélyeztető tényezők

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H= nagy, M=közepes, L=alacsony	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A02	művelési mód változása	H	30	40A0, 6240, 91I0, ill. piros kígyószisz. Janka-tarsóka, leánykökörcsin, sárga gyapjasszövő – a domboldalak jelenleg teljesen kezeletlenek, a legelő állat hiányában, spontán szukcesszió igen előrehaladott a területen.
A07	biocid termékek, hormonok, kemikáliák használata	M	50	40A0, 6240 – az érintkező nagy-táblás szántó- és szőlőterületekről a műtrágyák és kemikáliák bemosódása a terület szervesanyag-terheltségét fokozza (ezáltal elősegíti a szukcessziót)
I01	idegenhonos inváziós fajok jelenléte	H	15	91I0 – az erdőssztyepp tölgyes maradványok közvetlenül érintkeznek akácosokkal, illetve akácosodó gyepekkel Az Ostoros-patak parti sávja közepes fertőzöttséget mutat (pl. gyalogakác, süntök, zöld juhar, kanadai aranyvessző), azonban az érintkező kaszálók kezelését potenciálisan megnehezítheti.
I02	problémát jelentő őshonos fajok	M	10	40A0, 6240, 91I0, ill. piros kígyószisz. Janka-tarsóka, leánykökörcsin – a nem kezelt fátlan élőhelyeken a siskanádtippan okoz problémát, a gyepek, rétek fajkészletének a leromlását jelzi. A tölgyesfoltok szegélyének „elkökényesedése” az erdőssztyepp cserjék (törpe mandula, csepleszmeggy) visszaszorulását eredményezi.
K02.01	fajösszetétel változás, szukcesszió	H	60	40A0, 6240, ill. piros kígyószisz. Janka-tarsóka, leánykökörcsin, sárga gyapjasszövő – az előző két veszélyeztető tényezőhöz hasonlóan ez is a kezelések hiányaként jelentkezik, a fátlan élőhelyek záródása több fényigényes jelölő faj szempontjából kedvezőtlen.
M01	abiotikus viszonyokban a klímaváltozás hatására bekövetkező változások	M	50	patakhoz köthető halfauna – A szárazodás elsősorban az üde gyepeket veszélyezteti, másrészt közvetve a szárazságtűrő inváziós fajok terjedéséért is felelős lehet.

3. Kezelési feladatok meghatározása

3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése

Kiemelt fontosságú cél a következő fajok / élőhelyek kedvező természetvédelmi helyzetének fenntartása, lehetőség szerinti fejlesztése:

- szubkontinentális peripannon cserjések (*40A0)
- euro-szibériai erdőssztyepptölgyesek tölgyfajokkal (*Quercus* spp.) (*91I0)
- Janka-tarsóka (*Thlaspi jankae*)
- leánykökörcsin (*Pulsatilla grandis*)
- piros kígyószisz (*Echium russicum*)
- sárga gyapjasszövő (*Erigaster catax*)

A Natura 2000 terület általános természetvédelmi célkitűzése az azon található, a kijelölés alapjául szolgáló fajok és élőhelytípusok kedvező természetvédelmi helyzetének megőrzése, fenntartása, helyreállítása, valamint a Natura 2000 területek lehatárolásának alapjául szolgáló természeti állapot, illetve a fenntartó gazdálkodás feltételeinek biztosítása.
A Natura 2000 területek célkitűzései és prioritásai a területek hivatalos Natura 2000 adatlapjain (Standard Data Form, SDF) találhatók.

3.1.1. Fő célkitűzések

- A területen található mozaikos erdőssztyepp vegetáció és a hozzá köthető értékes flóra és fauna megőrzése;
- Az erdőssztyepp tölgyes maradványok teljes kímélete, inváziós terheltségüknek a csökkentése;
- Az erdőssztyepp cserjések (törpemandulás- és csepleszmeggyes cserjések) fenntartása és megőrzése.

3.1.2. További célok

- A gyepterületek és cserjések záródásának megakadályozása;
- Az inváziós fafajjal (akác) fertőzött erdőállományok természetességének fejlesztése;
- A tervezési területen kívülről érkező káros hatások (pl. vegyszerbemosódás, beszántás, cserjések károsítása) mérséklése, a puffert képező cserjések fenntartásával, kialakításával;
- A sztyepprétek és árvalányhajas erdőspusztaréteket szegélyező töviskes cserjések (kökényes-galagonyás cserjések) foltokban történő visszaszorítása, legeltethetővé tétele;
- Piros kígyószisz (*Echium russicum*) esetén, alacsony virágzási arány (>20 tő) esetén maggyűjtés, mesterséges szaporítással;
- Leánykökörcsin (*Pulsatilla grandis*) esetén, alacsony virágzási arány (>50 tő) esetén (szubpopulációkként) maggyűjtés, mesterséges szaporítással;
- Sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*) védelme érdekében a cserjések kezelése térbeli, időbeli korlátozással;
- Az elakácosodott erdőállományokban található idős tölgyfajok (molyhos-, kocsánytalan- és csertölgy) teljes kímélete, magszórás, újulat felverődése esetén erdőállomány alatti felhozatala;
- A patak parti sávjában található őshonos fajok (füzek, fehér nyár) kímélete.

3.2. Kezelési javaslatok

A természetvédelmi szempontból javasolt kezelések egységesebb átláthatósága érdekében ún. kezelési egységeket (KE) állapítottunk meg, melyeket hasonló jellegű élőhelyfoltok alkotnak. A kezelési egységek lehatárolása nem követi az ingatlannyilvántartási határokat, mivel a valós és a tényleges területhasználat ettől jelentősen eltérhet.

3.Kezelési feladatok meghatározása

A kezelési egységek lefedik a teljes tervezési területet, tartalmaznak jelölő és nem jelölő élőhelytípusokat egyaránt. Mivel a tervezési terület igen mozaikos (összesen 93 élőhelyfolt), így a kezelési egységekbe tartoznak olyan kisebb kiterjedésű élőhelyek is, melyeket a nagyobb egység részeként kell értelmezni (pl. mocsárréten található fűzbokros részek, sztyepprétek cserjésedő foltjai, stb.).

A kezelési egységeknél meghatározzuk azon intézkedéseket, melyek a jelölő élőhely és/vagy a faj megőrzése érdekében javaslunk, illetve az élőhelyfejlesztési, kutatás – monitorozási feladatokra, lehetőségekre is kitérünk.
A kezelési javaslatoknál élesen el kell választani a fenntartó gazdálkodáshoz köthető, fenntartási javaslatokat, illetve a fejlesztési (pl. élőhelyfejlesztési) feladatokat. A fenntartó kezeléseknél már jogszabályokkal meghatározott érvényes szabályozási rendszerek is működnek (pl. a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Kormányrendelet).

A 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet 4.§ 5. pontja alapján „(5) A fenntartási terv a Natura 2000 terület kezelésére vonatkozó javaslatokat, valamint ezek megvalósításának lehetséges eszközeit tartalmazza, és jogszabály eltérő rendelkezése hiányában kötelező földhasználati szabályokat nem állapít meg.”
Az itt megfogalmazott előírások célja, hogy a kezelési egységekben előforduló közösségi jelentőségű értékek, a jelenlegi gazdálkodási gyakorlat és adottságok alapján javaslatot tegyenek a jövőben kívánatos gazdálkodásra. Ennek érdekében itt megfogalmazásra kerülnek olyan előírások, amelyek alapul szolgálnak a jövőbeli támogatási programok kidolgozásához. A gazdálkodók számára ezek az előírások a jelen terv alapján kötelezettséget nem jelentenek, betartásuk csak támogatási rendeleteken keresztül, önkéntes vállalás formájában válhat csak kötelezővé.

3.2.1. Élőhelyek kezelése

<u>KE-1 kezelési egység: erdőssztyepp erdő-cserjés-gyep mozaikok</u>

(1) Rövid jellemzés, értékelés:

Ehhez a kezelési egységhez tartoznak azok a mozaikos megjelenésű természetes erdő-cserjés-gyep komplexek, melyek az erdőssztyepp flóra és fauna megőrzésében kiemelt jelentőséggel bírnak a tervezési területen (a Natura 2000 jelölő élőhelyek és fajok jelentős része ehhez a kezelési egységhez sorolható). A mozaikok dinamikája részben a természetes szukcessziót követi, részben egy folyamatos záródás is megfigyelhető a területen.

(2) Érintettség vizsgálata:

- élőhelyek: Á-NÉR: Félszáraz irtásrétek, száraz magaskórósok és erdőssztyeprétek (H4); löszgyepek, kötött talajú sztyepprétek (H5a); Nyílt lösztölgyesek (M2); sztyepcserjések (M6); galagonyás-kökényes-borókás cserjések (P2b) / Natura 2000 kód: 40A0 – Szubkontinentális peripannon cserjések; 6210 – Meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (*Festuco-Brometalia*); 6240 – Szubpannon sztyeppék; 91I0 – euroszibériai erdőssztyepp-tölgyesek tölgyfajokkal (*Quercus* spp.)
- érintett közösségi jelentőségű faj(ok): Janka-tarsóka (*Thlaspi jankae*); leánykökörcsin (*Pulsatilla grandis*); piros kígyószisz (*Echium russicum*); sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*)
- érintett földrészlet(ek): Novaj 101/1(részben), 0125/2b; Ostoros: 0210/2 (részben), 0210/3 (részben)

3.Kezelési feladatok meghatározása

- érintett erdőrészlet(ek): nincs érintettség

(3) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

- A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely a természetközeli élőhely területének csökkenésével jár (beépítés, új vonalas létesítmények, pl. utak kialakítása) nem javasolt.

(4) Gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok:

A terület gyep, legelő művelési ágúak, azonban a cserjésedés és a fásodás jelentős mértékű is lehet. Jelenleg a kezelési egységgel érintett domboldalakon semmilyen hasznosítás nem folyik. Ennek oka részben a gyepek viszonylag kis kiterjedése, a cserjésedés magas foka mellett az állatállomány hiánya is lehet. Akadályozó tényezőként jelentkezik a rendezetlen tulajdonviszony, az osztatlan közös magas aránya és az átalakuló szövetkezeti szektor is.
A gyepterületek esetén kötelezően betartandó előírásokat a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007 (X.18.) Korm. rendelet állapítja meg. A Mezőgazdasági Parcella-azonosító Rendszerben (MePAR; www.mepar.hu) az érintett fizikai blokk (azonosítója: M2V47-1-10) 42,76 hektárjából 24,45 hektár támogathatóként van megjelölve Natura 2000 szempontjából.
Kezelési javaslatok:

- Legeltetéssel és szükség esetén tisztító kaszálással történő hasznosítás. (GY19)
- A gyepek természetvédelmi szempontú égetése csak a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság egyedi írásos véleménye alapján történhet. (GY24)
- Inváziós fásszárúak mechanikus irtása kötelező. (GY26)
- Nem speciális növényvédő szer kijuttatása esetén inváziós fásszárúak vegyszeres irtása, a területileg illetékes hatóság engedélye alapján lehetséges. (GY27)
- Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges. (GY29)
- A természetes gyepekben őshonos méretes fák (30 cm törzsátmérő felett) és a vadgyümölcsök (törzsátmérő megjelölése nélkül) megőrzése kötelező. (GY30)
- A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak be kell jelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket cserjefoltokat a működési terület szerint érintett NPI-gal egyeztetni kell. (GY31)
- A legeltetési sűrűséget a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges. (GY44)
- Legeltetési terv készítése és egyeztetése szükséges a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal. (GY59)
- Az inváziós és termőhely idegen fajok megtelepedését és terjedését meg kell akadályozni, állományuk visszaszorításáról mechanikus védekezéssel vagy speciális növényvédő szer kijuttatásával kell gondoskodni, ezen a technológián túl egyéb vegyszerhasználat tilos. (GY115)
- Éjszakázó helyek és ideiglenes karámok helyét a működési terület szerinti nemzetipark-igazgatósággal egyeztetni szükséges. (GY117)

Vadgazdálkodással kapcsolatos kezelési javaslatok:

- A területen szóró, vadetető, sózó, a vegetációs időszakban erdei rakodó létesítése tilos (VA03).

(5) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

3.Kezelési feladatok meghatározása

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhely-rekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merül fel. Az élőhelyek állapotának javítását szolgáló intézkedések (cserjésedés / záródás megakadályozása, inváziós fásszárú fajok visszaszorítása) a gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok részét képezik.
A 2011-ben illegálisan eltávolított molyhos tölgyes sarjcsokrok (nem erdőtervezett, un. fásított terület) regenerációját elő kell segíteni, például a felverődő cserje és akácsarjak mechanikus visszaszorításával.

(6) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

A hegylábperemi erdőssztyepp tölgyesek, illetve ehhez kapcsolódó sztyeppcserjések és sztyepprétek mozaikja hazánk egyik legritkább és legveszélyeztetettebb élőhelytípusa. A jelenleg is ismert állományok jelentős része másodlagos eredetű, regeneráció eredményeképp jött létre. A tervezési területen található erdőssztyepp mozaik országosan is jelentős kiterjedésű és fajkészletű reprezentáns. A mozaik gyep eleméhez köthetők a jelölés alapjául szolgáló növény- (Janka-tarsóka, leánykökörcsin, piros kígyószisz) és állatfajok (sárga gyapjasszövő).

<u>KE-2 kezelési egység: homogén töviskes cserjések</u>

(1) Rövid jellemzés, értékelés:

Ehhez a kezelési egységhez tartozik a tervezési terület egyik legjelentősebb kiterjedésű összefüggő kökénycserjése, melynek lehatárolását homogén megjelenése és fajkészlete indokolja. Egyértelműen a hasznosítás (kezelés) hiányára vezethető vissza a fajszegény, sűrű kökényes – vadrózsás cserjések előretörése.

(2) Érintettség vizsgálata:

- élőhelyek: Á-NÉR: galagonyás-kökényes-borókás cserjések (P2b) / Natura 2000 kód: nincs érintettség
- érintett közösségi jelentőségű faj(ok): Janka-tarsóka (*Thlaspi jankae*); sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*)
- érintett földrészlet(ek): Ostoros: 0210/3 (részben)
- érintett erdőrészlet(ek): nincs érintettség

(3) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

- A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely a természetközeli élőhely területének csökkenésével jár (beépítés, új vonalas létesítmények, pl. utak kialakítása) nem javasolt.

(4) Gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok:

A kezelési egységgel érintett terület gyep, legelő művelési ágú, azonban a cserjés záródásával jelenlegi állapotában legelő-gazdálkodásra alkalmatlan. Jelenleg a kezelési egységgel érintett domboldalon semmilyen hasznosítás nem folyik. Ennek oka részben a cserjésedés magas foka mellett az állatállomány hiánya is lehet. Akadályozó tényezőként jelentkezik a rendezetlen tulajdonviszony (szövetkezeti tulajdon).

3.Kezelési feladatok meghatározása

A gyepterületek esetén kötelezően betartandó előírásokat a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007 (X.18.) Korm. rendelet állapítja meg. A Mezőgazdasági Parcella-azonosító Rendszerben (MePAR; www.mepar.hu) az érintett fizikai blokk (azonosítója: M2V47-1-10) 42,76 hektárjából 24,45 hektár támogathatóként van megjelölve Natura 2000 szempontjából.
A cserjések teljes visszaszorítása nem cél, ugyanakkor legeltetéssel, esetleg kiegészítő kaszálással magasabb természeti állapot is előállítható lenne. Javasolt a cserjéseket foltokban visszahagyni, illetve az érintkező plakor-helyzetű szántó felé cserjés sávot visszahagyni, kialakítani.
Kezelési javaslatok:

- Legeltetéssel és szükség esetén tisztító kaszálással történő hasznosítás. (GY19)
- Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges. (GY29)
- A természetes gyepekben őshonos méretes fák (30 cm törzsátmérő felett) és a vadgyümölcsök (törzsátmérő megjelölése nélkül) megőrzése kötelező. (GY30)
- A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak be kell jelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket cserjefoltokat a működési terület szerint érintett NPI-gal egyeztetni kell. (GY31)
- Az inváziós és termőhely idegen fajok megtelepedését és terjedését meg kell akadályozni, állományuk visszaszorításáról mechanikus védekezéssel vagy speciális növényvédő szer kijuttatásával kell gondoskodni, ezen a technológián túl egyéb vegyszerhasználat tilos. (GY115)
- Éjszakázó helyek és ideiglenes karámok helyét a működési terület szerinti nemzetipark-igazgatósággal egyeztetni szükséges. (GY117)

Vadgazdálkodással kapcsolatos kezelési javaslatok:

- A területen szóró, vadetető, sózó, a vegetációs időszakban erdei rakodó létesítése tilos (VA03).

(5) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhely-rekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merül fel. Mivel a terület előrehaladott cserjésedési állapotban van, így a természetvédelmi hatóság (felügyelőség) engedélye szükséges a terület helyreállításához.
Az élőhelyek állapotának javítását szolgáló intézkedések (cserjésedés / záródás megakadályozása, legelőterület helyreállítása) a gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok részét képezik.

(6) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

A homogén, fajszegény kökényesek részben már nem alkalmasak a fényigényes sztyepp- és erdőssztyeppfajok számára, a félárnyékos, szegélyélőhelyek magasabb természeti értéket képviselnek, ugyanakkor a művelési ágnak is jobban megfelelő hasznosítást jelentenek. Ennek első lépcsőfoka a terület cserjésedésének visszaszorítása, nem cél a teljes fásszárú vegetáció eltávolítása a területről. A mozaikos cserjés – gyep élőhelyek kialakulásával többek között a közösségi jelentőségű fajok élettere is növekedhet (pl. a Janka-tarsóka gyorsan bekolonizál ezekre a cserje irtott területekre).
A javaslatban szereplő, a tető szántóterületei felé visszahagyott 5-10 méteres cserjés sáv jól szűri az onnan érkező esetleges negatív hatásokat (pl. beszántás, vegyszerbemosódás, erózió).

KE-3 kezelési egység: völgytalpi kaszálók és szántók

3.Kezelési feladatok meghatározása

(1) Rövid jellemzés, értékelés:

Az Ostoros-patak mentén, a teljes tervezési területen végighúzódva kisebb kaszálókat és szántókat találunk. A patak erős bevágottsága miatt elöntés nem jelentkezik a réteken. A jelenlegi valós hasznosítás és a művelési ágak között eltérés mutatkozik. A Novaj 0125/3 földrészlet kivételével a szántóföldi hasznosítás is alacsony fokú, jórészt lucernások (ÁNÉR 2011: T2) fordulnak elő. A völgytalpi kaszálók részben jó regeneráltságú állapotban vannak, több kaszálóréti – mocsárréti elem már betelepedett.

(2) Érintettség vizsgálata:

- élőhelyek: Á-NÉR: (OB), (T1), (T2) / Natura 2000 kód: nincs érintettség
- érintett közösségi jelentőségű faj(ok): nagy tűzlepke (Lycaena dispar), vöröshasú unka (Bombina bombina).
- érintett földrészlet(ek): Novaj 0125/2a, 0125/3, 0125/4, 0125/8, 0125/9, 0125/10; Ostoros: 0210/3 (részben)
- érintett erdőrészlet(ek): nincs érintettség

(3) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

- A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely a természetközeli élőhely területének csökkenésével jár (beépítés, új vonalas létesítmények, pl. utak kialakítása) nem javasolt.

(4) Gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok:

A kezelési egységgel érintett terület részben gyep, legelő művelési ágú, másrészt szántóterület. Jelenleg a kezelési egységgel érintett területegységet kaszálóként, illetve szántóterületként hasznosítják.
A gyepterületek esetén kötelezően betartandó előírásokat a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007 (X.18.) Korm. rendelet állapítja meg.

Gyepterülethez köthető kezelési javaslatok:
- Vegyszeres gyomirtás nem megengedett. (GY02)
- Kiszántás nem megengedett. (GY13)
- Legeltetéssel és/vagy kaszálással történő hasznosítás. (GY22)
- Legeltethető állatfaj: szarvasmarhafélék. (GY67)
- Legeltethető állatfajok: lófélék (ló, szamár). (GY70)
- 5-10% kaszálatlan terület meghagyása parcellánként. (GY93)
- Fokozottan védett földön fészkelő madárfaj fészkének, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítást, illetve a kaszálást azonnal be kell fejezni és haladéktalanul értesíteni kell a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságot és javaslata alapján a talált fészek körül 0,5-1 hektáros védőterületet kell kialakítani. (GY103)
- Az inváziós és termőhely idegen fajok megtelepedését és terjedését meg kell akadályozni, állományuk visszaszorításáról mechanikus védekezéssel vagy speciális növényvédő szer kijuttatásával kell gondoskodni, ezen a technológián túl egyéb vegyszerhasználat tilos. (GY115)
- Éjszakázó helyek és ideiglenes karámok helyét a működési terület szerinti nemzetipark-igazgatósággal egyeztetni szükséges. (GY117).

3.Kezelési feladatok meghatározása

Szántóterülethez köthető kezelési javaslatok:

- Pillangósok esetén természetkímélő kaszálás, vadriasztó lánc használata kötelező. (SZ04)
- Fokozottan védett, földön fészkelő madárfaj fészkének, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítást, illetve kaszálást azonnal abba kell hagyni, és haladéktalanul értesíteni kell a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságot. A gazdálkodó értesítésétől számított 3 munkanapon belül az igazgatóság köteles a gazdálkodót a kaszálásra, illetve betakarításra vonatkozó feltételekről tájékoztatni. Amennyiben a megadott határidőn belül nem érkezik válasz, akkor a megkezdett munkavégzés a többi előírás figyelembevételével folytatható. (SZ07)
- A növénytermesztéssel kapcsolatos technológiai munkálatok során bármilyen depóniát csak szántókon lehet létrehozni, és ott legfeljebb 2 hónapig lehet tárolni. (SZ09)
- Kizárólag környezetkímélő besorolású növényvédő szerek alkalmazása engedélyezett. (SZ19)
- Totális gyomirtó szerek használata nem engedélyezhető a területen. (SZ24)
- Fás szárú és lágy szárú energetikai ültetvény telepítése tilos. (SZ43)
- Az időszakos- és állandó vízállások körül 3 méteres szegélyben talajművelés nem végezhető. (SZ49)
- Szántó füves élőhellyé alakítása, lucerna kultúrát követő spontán gyepesedéssel. (SZ55)
- Természetbarát gyepesítés, termőhelytől függően üde rét vagy száraz gyep kialakulásának elősegítése. Tájidegen magkeverék használata tilos, csak a termőhelyre jellemző őshonos fajok vethetők. (SZ67)

Vadgazdálkodással kapcsolatos kezelési javaslatok:

- Szóró, sózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki. (VA01).

(5) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhely-rekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merül fel. Természetvédelmi szempontból a legelőgazdálkodás elősegítése lenne célravezető. Ehhez kapcsoltan, a szántó művelési ágú területeken a takarmánynövény-termesztés jelenlegi mértéke és formája a Natura 2000 célok megvalósítását nem veszélyezteti.

(6) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

A völgytalpak kaszálóként való hasznosítása mind gazdasági szempontból, mind pedig természetvédelmi megfontolásokból is javasolt. A szántóföldi kultúrák esetében az évelő pillangósok fenntarthatók, de fejlesztéssel gyeppé alakíthatók. A fenntartó kaszálás révén a patak parti sávjából tejredő inváziós fajok (pl. süntök, gyalogakác, zöld juhar, amerikai kőris, feketéllő farkasfog, stb.) elleni védelem is biztosítható.

KE-4 kezelési egység: Ostoros-patak medre

(1) Rövid jellemzés, értékelés:

A tervezési terülten, cca. 2,4 kilométer hosszan végigfutó Ostoros-patak medre és parti sávja tartozik ehhez az egységhez. Mivel a patak eltérő életteret biztosít védett és közösségi jelentőségű fa-

joknak, így szükségesnek láttuk külön kezelési egységként lehatárolni. A lehatárolásba belekerült a meder fás-bokros illetve fátlan része egyaránt.

(2) Érintettség vizsgálata:

- élőhelyek: Á-NÉR: üde cserjések (P2a), puhafás pionír és jellegtelen erdők (RB) / Natura 2000 kód: nincs érintettség
- érintett közösségi jelentőségű faj(ok): vágócsík (*Cobitis taenia*), vöröshasú unka (*Bombina bombina*)
- érintett földrészlet(ek): Ostoros: 0209
- érintett erdőrészlet(ek): nincs érintettség

(3) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

- A víztest ökológiai állapotát, illetve az ökológiai vízigényt negatívan befolyásoló beavatkozások minimalizálása a cél (vízkivétel, mezőgazdaságból származó szennyezés).

(4) Gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok:

A természetes kisvíztestek fennmaradását, megőrzését szolgáló intézkedések egyrészt a víztesthez, másrészt az azt határoló szegélyhez, parti sávhoz köthetők. A meder higrofil üde magaskórós szegélye fenntartandó, míg a fás vegetáció tekintetében egy laza 5-10%-os (jelenlegi lefedettségnek megfelelő) borítottság elfogadható. Ez összeegyeztethető a víztest árvízvédelmi funkcióival is. A fásszárú fajok közül kíméletet érdemelnek az őshonos fajok (füzek, fehér nyár), míg a parti sáv kezelésénél az inváziós fa- és cserjefajok (fehér akác, gyalogakác, zöld juhar, amerikai kőris) eltávolítása mindenképp támogatandó. A vizes élőhellyel való érintettség miatt, alapvetően a mechanikus módszerek javasoltak. Az inváziós fajok kezelése során javasolt a „magszóró" egyedek eltávolítása (elsősorban a repítőkészülékes zöld juhar és amerikai kőris esetében).

Vizes élőhelyre vonatkozó kezelési javaslatok:
- Vegyszer használata kizárólag fainjektálás során lehetséges. (V05)
- Felszíni vizekből történő öntözés csak az illetékes hatóság engedélye alapján lehetséges. (V09)

Gyepekre vonatkozó kezelési javaslatok:
- A lekaszált inváziós növényeket a területről el kell távolítani a kaszálást követő 30 napon belül. (GY109)
- A kaszálás során az inváziós fajokat nem tartalmazó szegély élőhelyek a kaszálatlan területbe bele tartozhatnak. (GY102)

(5) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhely-rekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merül fel.

(6) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

Bár a kezelési egység relatíve kis kiterjedésű és a jelölés szempontjából releváns fajokkal és élőhelyekkel nem érintett, természetvédelmi szempontú kezelésével a Natura 2000 általános természetvé-

delmi helyzete is javítható (a vízi életközösségek megőrzése és fejlesztése, illetve az inváziós fajokkal szembeni védekezés révén).

KE-5 kezelési egység: akácosok és jellegtelen származékerdők

(1) Rövid jellemzés, értékelés:

A tervezési terület telepített akácosai és egyéb nem őshonos fajból álló származékerdei tartoznak ehhez a kezelési egységhez. A területet érintő minden erdőtervezett terület ide sorolandó. Az erdőtervezett erdők jelentős része fiatalos sarjakácos.

(2) Érintettség vizsgálata:

- élőhelyek: Á-NÉR: (S1), galagonyás-kökényes-borókás cserjések (P2b) / Natura 2000 kód: nincs érintettség
- érintett közösségi jelentőségű faj(ok): Janka-tarsóka (*Thlaspi jankae*)
- érintett földrészlet(ek): Novaj 0125/7 (részben); Ostoros: 0210/2 (részben), 0210/3 (részben), 0210/4
- érintett erdőrészlet(ek): Novaj 11A, 11B, 11C, 11D, 11E; Ostoros 24C

(3) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

- A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely a természetközeli élőhely területének csökkenésével jár (beépítés, új vonalas létesítmények, pl. utak kialakítása) nem javasolt.

(4) Gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok:

Erdőgazdálkodással kapcsolatos kezelési javaslatok:

- Intenzíven terjedő idegenhonos fafajok erdőtelepítésben való alkalmazásának mellőzése a teljes területen. (E07)
- A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmét figyelembe véve jelölhetők ki. (E09)
- A gyérítések és véghasználatok során legalább 5 m3/ha (az állomány átlagos átmérőjét elérő közép- vagy mellmagassági átmérőjű) álló és fekvő holtfa jelenlétének biztosítása. (E16)
- Az erdősítések során a közösségi jelentőségű élőhelynek, illetve a természetes erdőtársulásnak megfelelő természetes elegyfajok biztosítására kell törekedni. (E58)
- A környező gyepterületek védelme érdekében törekedni kell az erdészeti tájidegen fafajok alkotta állományok jelenlegi területen túli terjeszkedésének megakadályozására. Az erdőszegélyekben található intenzíven terjedő lágy- és fásszárúak továbbterjedését lehetőleg mechanikus módszerekkel (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás) kell megakadályozni. (E69)
- inváziós növényfajok visszaszorítása (E70)

Vadgazdálkodással kapcsolatos kezelési javaslatok:

- Szóró, sózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki. (VA01)

(5) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Az akácosok esetében közép- és hosszútávon megfogalmazható a szerkezetátalakítás honos fafajú célállományra, mely csak külső forrás megléte esetén valósítható meg. Az erdő-környezetvédelmi intézkedésekben ezek a célok és források meghatározásra is kerültek, de mivel önkéntes vállalás alapján történhet, így fontos tényezőként jelentkezik az erdőgazdálkodó szándéka is. Jelenleg a rendezetlen tulajdonviszony, a bejelentett erdőgazdálkodó hiánya problémaként jelentkezik.

(6) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

Az akácos erdőfoltok közel 9 hektárt tesznek ki a tervezési területen (a terület 18,8%-át képezik). Az akácos erdőfoltok a velük közvetlenül érintkező erdőssztyepp mozaikokra jelentős negatív hatást gyakorolnak (általános leromlás, nitrifikáció, védett- és veszélyeztetett fajok visszaszorulása). Ezt az állapotot elősegíti az is, hogy az érintkező területeken semmilyen kezelés nem folyik, így az akácosodás a másodlagos szukcesszió részeként jelentkezik a cserjésedés mellett.

3.2.2. Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés

Az élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatokat a dokumentáció 3.2.1 pontjánál, az egyes kezelési egységek (KE) részletes leírásánál adtuk meg.

3.2.3. Fajvédelmi intézkedések

A fajvédelmi intézkedések nagyrészt kapcsolódnak az élőhelyek kezelési intézkedésekhez. Például a gyepek ismételt hasznosítására tett javaslatok kedvezőek lehetnek a terület jelölő fajainak (Janka-tarsóka, leánykökörcsin, piros kígyószisz) fenntartása szempontjából. A mozaikosan visszahagyott cserjés foltok a sárga gyapjasszövő kedvező életfeltételeit biztosíthatják.
Speciális fajvédelmi intézkedésként jelentkezhet – a természetvédelmi célkitűzéseknél is említett - növénypopulációk magvetéssel történő felszaporítása, megerősítése. Ez a jelölő növényfajok közül elsősorban a piros kígyószisznél jelentkezhet, azonban a fajra jellemző nagyfokú lappangás miatt, a faj itteni veszélyeztetettségének mértéke nem adható meg pontosan.

3.2.4. Kutatás, monitorozás

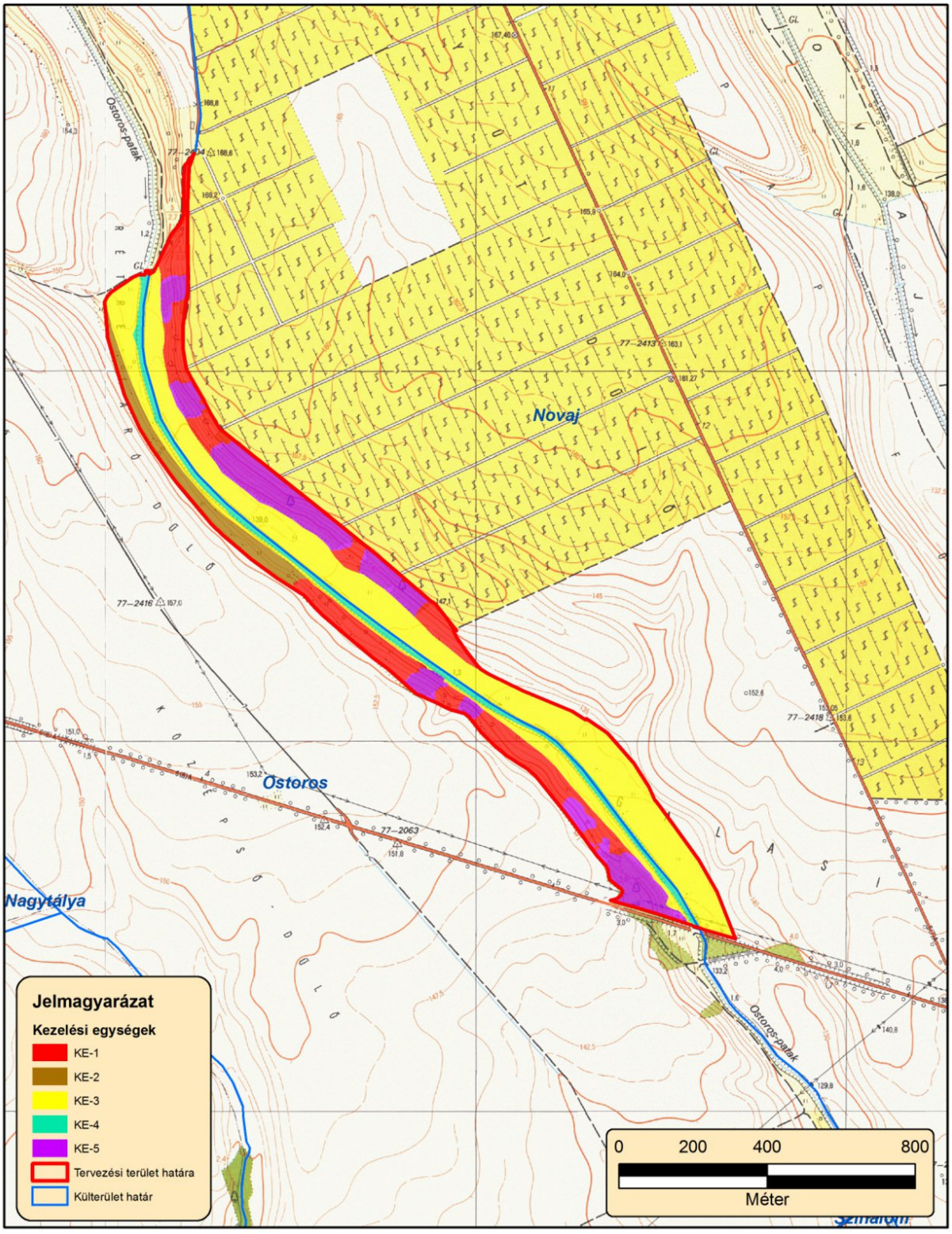
A Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer keretében (http://www.termeszetvedelem.hu/nbmr) a területen monitorozás nem zajlik. A a Bükki Nemzeti Park Igazgatóság rendelkezésre álltak korábban is biotikai alapadatok, melyek jelen tervezés során kiegészültek különös tekintettel a közösségi jelentőségű állat és növényfaj felméréseivel.

A Natura 2000 fenntartási terv készítését megalapozandó több felmérési, kutatási vizsgálat is folyt a területen az elmúlt években:

- Az Ostoros-patak érintett szakaszán haltani felmérések történtek (faunisztika)
- A kora tavaszi aszpektusban teljes Janka-tarsóka (*Thlapi jankae*) és leánykökörcsin (*Pulsatilla grandis*) felmérés történt, a fajok által preferált élőhelyfoltok teljes bejárásával (sztyepprétek, félszáraz gyepek, pusztai cserjések, mezsgyék). Ezzel párhuzamosan a tervezési terület védett növényfajainak (több mint 15 faj!) a ponttérképezése is megtörtént.
- A tervezés alapját képező élőhelytérképezés 2007-ben készült el, melyet védett növényfajok ponttérképezése egészített ki. Az élőhelytérkép pontosítása, aktualizálása 2013-ban történt meg.
- A lepkészeti és bogártani felmérések elsősorban a közösségi jelentőségű fajokra fókuszáltak.

3.2.5. Mellékletek

A kezelési egységek lehatárolását mutató térkép:



3.Kezelési feladatok meghatározása

A kezelési egységek összefoglaló táblázata (megj. a csillaggal (*) jelölt hrsz-ek és erdőrészletek csak részben érintik a lehatárolt kezelési egységet):

Kezelési egység kódja	Kezelési egység megnevezése	Területe (ha)	Érintett hrsz-ek	Érintett erdőrészletek
KE-1	erdőssztyepp erdőcserjés-gyep mozaikok	9,4	Novaj 101/1(*), 0125/2b; Ostoros: 0210/2 (*), 0210/3 (*)	-
KE-2	homogén töviskes cserjések	3,1	Ostoros: 0210/3 (*)	-
KE-3	völgytalpi kaszálók és szántók	23,4	Novaj 0125/2a, 0125/3, 0125/4, 0125/8, 0125/9, 0125/10; Ostoros: 0210/3 (*)	-
KE-4	Ostoros-patak medre	3,7	Ostoros: 0209	-
KE-5	akácosok és jellegtelen származékerdők	9,2	Novaj 0125/7 (*); Ostoros: 0210/2 (*), 0210/3 (*), 0210/4	Novaj 11A, 11B, 11C, 11D, 11E; Ostoros 24C

3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében

3.3.1. Agrártámogatások

Az Európai Mezőgazdasági Garancia Alapból finanszírozott minden hasznosított mezőgazdasági terület jogosult az egységes területalapú támogatásra. A hasznosított mezőgazdasági terület hazánkban a művelt szántó és gyepterületekre vonatkozik, melyek a MePAR rendszerben támogatható területként vannak nyilvántartva. Az egységes területalapú támogatás (Single Area Payment Scheme – SAPS) feltétele a terület művelésben tartása, valamint a „kölcsönös megfeleltetés” (KM) rendszerének betartása.

A gazdálkodó által az összes bejelentett területet helyes mezőgazdasági és környezeti állapotban kell tartani. A helyes mezőgazdasági és környezeti állapot előírásainak teljesítését a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal (MVH) külön megállapodás alapján az illetékes szakhatóságok bevonásával térinformatikai módszerekkel, illetve helyszíni ellenőrzés során végzi.

Az Uniós csatlakozást követően hazánk támogatási rendszere a többi tagállaméhoz harmonizáltan alakult ki. Ez vonatkozik az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekre is. Az alábbiakban az egységes területalapú támogatáson (23/2013. (IV.09.) VM rendelet) felül a mező- és erdőgazdálkodás során igénybe vehető kompenzációs jellegű kifizetéseket, illetve a környezet- és természetvédelmi célú mező- és erdőgazdálkodási támogatásokat soroljuk fel.

Kötelező földhasználati előírások ellenértékeként igényelhető kompenzációs jellegű kifizetések:

- Tekintettel arra, hogy a 269/2007. (X. 18.) Korm. rendelet alapján földhasználati előírások vannak hatályban a gyepterületekre vonatkozóan, a 128/2007. (X.31.) FVM rendelet alapján a Natura 2000 gyepterületeken történő gazdálkodáshoz területalapú, kompenzációs támogatás vehető igénybe, melynek értéke jelenleg 38 EUR/ha évente. A Natura 2000 gyepekre vonatkozó földhasználati szabályok betartása független attól, hogy a gazdálkodó igényelte-e a támogatást.

- Ehhez hasonlóan, a Natura 2000 irányelveket érvényre juttató jogszabályok végrehajtásával érintett, az Országos Erdőállomány Adattárban nyilvántartott erdőrészlet területén felmerülő költségek és jövedelem kiesés ellentételezése céljából a 41/2012 (IV. 27.) VM rendelet alapján a magánkézben lévő, Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz kompenzációs támogatás igényelhető, mely az erdő természetességétől, a faállomány korától és összetételétől függően évente 40-230 EUR/ha lehet.

Önkéntesen vállalt előírások nyomán igényelhető mező- és erdőgazdálkodási támogatások:

- Az agrár-környezetgazdálkodási célprogramok közül az ország egész területén (a támogatható területeken) igénybe vehető horizontális szántóföldi, gyepgazdálkodási és ültetvény célprogramok érhetők el a 61/2009. (V.14.) FVM rendelet jelenleg hatályos rendelkezései alapján.
- Az erdőterületekre vonatkozóan az erdő-környezetvédelmi célprogramok kifizetései vehetők igénybe a 124/2009. (IX.24.) FVM rendelet alapján.
- Kedvezőtlen Adottságú Területek támogatása (25/2007. (IV.17.) FVM rendelet). Ez az intézkedés támogatási lehetőséget biztosít a kedvezőtlen természeti adottságokkal rendelkező területeken gazdálkodók részére az 1257/1999/EK tanácsi rendeletének 19-20. cikkelyei alapján. A kedvezőtlen adottságú területek (KAT) támogatásának célja a fenti rendelet 19. cikkében, valamint 20. cikkében meghatározott, a gazdálkodás eredményességét kedvezőtlenül befolyásoló gazdasági, társadalmi és természeti tényezők hatásainak részbeni kompenzációja. A KAT támogatás a Natura 2000 támogatással együtt igényelhető.

Nem termelő mezőgazdasági beruházások:

- A 33/2008. (III.27.) FVM rendelet alapján támogatás vehető igénybe olyan földhasználati intézkedésekre, amelyek gazdálkodáshoz közvetlenül nem kapcsolódnak, ugyanakkor a vidéki táj értékeinek, állat- és növényvilágának fennmaradását szolgálják, ez által növelik a Natura 2000 területek közjóléti értékét, illetve hozzájárulnak a környezetgazdálkodási célok teljesítéséhez.

A fenntartási tervek szerepe a jelenlegi támogatási rendszerben nem elhanyagolható. Egyes vidékfejlesztési támogatások a Natura 2000 területekre vonatkozóan a fenntartási tervekhez kötötték a támogatási részvételt. A mezőgazdasági földterület első erdősítése jogcím, valamint az agrár-erdészeti rendszerek jogcím, melyek művelési ág váltással járó támogatások, csak abban az esetben engedélyezik Natura 2000 területen a támogatás igénylését, ha az a fenntartási tervvel összhangban van. A fenntartási tervek ilyen módú alkalmazása biztosítja azt, hogy az Uniós pénzek megfelelően hasznosulnak, nem hatnak egymás ellen, valamint kiküszöbölik azt, hogy az Natura 2000 területeken esetlegesen éppen Uniós forrásból történhessen károsodás.

3.3.2. Pályázatok

A tervezési terület vonatkozásában speciális közösségi jelentőségű élőhelyekkel és fajokkal kapcsolatos természetvédelmi pályázat nem tervezett.

3.3.3. Egyéb

A fent listázott tervezési keretéken és lehetőségeken túl egyéb javaslat nem fogalmazható meg.

3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja

A tervkészítés során végzett kommunikációs tevékenységek célja, hogy a tervezési terület közösségi jelentőségű élőhelyeit és fajait, a természetvédelmi célkitűzéseket és a megőrzéshez, illetve fejlesz-

téshez szükséges intézkedéseket bemutassa a célcsoportoknak (érintetteknek). A nyílt tervezés során az érintetteknek lehetőségük volt észrevételeik megismertetésére, ezáltal közvetve a tervkészítés folyamatában is közreműködhettek. Az ütközési pontok feltárása kiemelt prioritással bírt, melynek eredményeképp a gazdálkodók, területkezelők számára a Natura 2000 hálózat és annak működtetése is ismeretbővülést jelenthetett.

3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök

A tervezési folyamat során a Bükki Nemzeti Park Igazgatóság honlapján folyamatosan frissülő tematikus aloldalt alakítottunk ki, ahol a területekkel kapcsolatos alapinformációk mellett a (véleményezhető) egyeztetési tervdokumentációt is elérhetővé tettük pdf formátumban:
http://bnpi.hu/naturaterv

Eszköz típus	Alkalmazott dokumentáció	Mutatók	Időpont
Érintettek levélben és/vagy e-mailben történő megkeresése és tájékoztatása	BNPI Iktatórendszer (ügyiratszám), feladást igazoló szelvényről másolat, e-mail visszaigazoló tértivevény	üisz: 34-26/3/2013 26 levél kiküldése érintetteknek + e-mail (ismert címek esetén))	2013. 12.11.
Terepbejárás	Terepi jegyzőkönyv, résztvevők száma, fotódokumentáció	üisz: 34-26/4/2013 hitelesített jegyzőkönyv résztvevők száma: 9 fő (tulajdonos/földhasználó – 2 fő; önkormányzat – 2 fő; BNPI – 5 fő)	2013. 12.18.
Fórum (összes érintett)	Jelenléti ív, emlékeztető, fotódokumentáció	FÓRUM után töltendő!	
Önkormányzati közzététel	Igazolás az önkormányzat részéről		
Honlap	Elérhetősége, adatfeltöltés dátuma	www.bnpi.hu/naturaterv	2013. 07.05.

3.4.2. A kommunikáció címzettjei

Célcsoport	Szervezetek, képviselet
Gazdálkodók, területhasználók (mezőgazdaság)	Magántulajdonosok
Erdőgazdálkodók	Magánerdő tulajdonos
Vadgazdálkodók	Vadásztársaság
Vízgazdálkodó	Eger-Tarnavölgyi Vízgazdálkodási és Talajvédelmi Társulat
Önkormányzatok	Ostoros és Novaj községek önkormányzata
Hatóságok	nevesítve: • Észak-magyarországi Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség, • Heves megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatósága • Heves megyei Kormányhivatal Földművelésügyi Igazgatósága

	• Heves Megyei Kormányhivatal Növény- és Talajvédelmi Igazgatóság • Egri Járási Hivatal Járási Földhivatala • Nemzeti Környezetügyi Intézet Észak-magyarországi Kirendeltsége
Civil szervezetek, köztestületek	• Kaptárkő Természetvédelmi és Kulturális Egyesület • Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, 34. sz. Bükki HCS • Nemzeti Agrárkamara Heves megyei Igazgatósága
Helyi lakosság	Az érintett települések lakosai

3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel

FÓRUM után töltendő!

ÚJ MAGYARORSZÁG
VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAM
2007–2013

DARÁNYI IGNÁC TERV

„Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap: a vidéki területekbe beruházó Európa”

II. A Natura 2000 fenntartási terv készítését megalapozó dokumentáció

1. A tervezési terület alapállapot jellemzése

1.1. Környezeti adottságok

A tervezési terület az Egri-Bükkalján található, a hegylábperemi löszplatóba mélyülő Ostoros-völgy részeként. A jobbára szűntóként és szőlőként hasznosított táji környezetben az észak-déli futásirányú patakok mentén maradhatott fenn egyáltalán természetszerű növény- és állatvilág. Az Ostoros-völgy ezen szakasza kiemelkedő természeti értékeket rejt, elsősorban a maradvány jellegű erdőssztyepp vegetáció megőrzésében.

1.1.1. Éghajlati adottságok

Mérsékelten meleg – mérsékelten száraz éghajlatú kistáj. A napsütés évi összege meghaladja az 1850 órát, a nyári időszakban 750-760, a téliben 180 napos óra körüli.
Az évi középhőmérsékletéket 9-10 C körüli, de a völgyben ennél kisebb hűvösebb mezoklimatikus viszonyok is lehetnek. Maga a völgytalp 10-15 méterre van a platófelszínéhez képest bevágódva, melynek révén a mikroklimatikus eltérések elsősorban a fás-bokros vegetáció miatt jelentkezhetnek. Az évi csapadékösszeg 600 mm körüli, de jelentős eltéréseket mutat. Az aszályos években jóval 500 mm alatt is lehet, extrém csapadékos években, a 800 mm-t is meghaladhatja.

1.1.2. Vízrajzi adottságok

A tervezési területen, a völgytalpon az Ostoros-patak fut végig (egyben településhatárt is képezve Ostoros és Novaj között). Az Ostoros-patak az egri Nagy-Eged-hegytől északra ered, majd déli futásirányt követve Mezőszemere alatt torkollik a Rima-patakba a Borsodi-Mezőség területén. Folyása áthalad Ostoros településen (itt felette víztározó is található) és a Mezőkövesdhez tartozó Zsóry-fürdőn. A tervezési területen 2,4 kilométer hosszúságú patakszakasz érintettsége áll fenn.

1.1.3. Talajtani adottságok

A domboldalak és a völgytalp területén eltérő talajtípusokat találunk. A völgytalpon nem láposodó típusos réti talajt találunk. A magas szervesanyag-tartalom állandó bomlása és a tápanyagionok felszabadulása miatt e talajok nitrogénben gazdagabbak. A domboldalakon a miocén-korú tufafelszínekre rakódott lösz a legfontosabb talajképző. A kőzethatású talajtípusfélék (pl. erubáz és ranker talajok) itt nem jellemzők, a talajok inkább már átmeneti jelleget mutatnak a síkvidékek mezőségi talajaival (pl. csernozjom-barna erdőtalajok).

1.2. Természeti adottságok

A területen 2013-ban élőhelytérképezésre került sor, az Általános Élőhelyosztályozási Rendszer /ÁNÉR 2011/ kritériumrendszerét követve. Az egyes lehatárolt élőhelyfoltokhoz természetességi / degradáltsági mutatókat is rendeltünk (TDO, 1-5 skála). Az élőhelytérképezés során pontos adatokhoz jutottunk az adott élőhelyfoltok méretéről, kiterjedéséről, természetességéről, mely tervezési alapot is biztosított a kezelési egységek (KE) meghatározásához, az azokon javasolt természetvédelmi kezelési javaslatok megfogalmazásához.

Élőhely neve	Kódja	Terület (ha)	Arány (%)	Natura 2000 élőhely
Félszáraz irtásrétek, száraz magaskórósok és erdőssztyeprétek	H4	0,1	0,2	6210
Kötött talajú sztyeprétek (lösz, agyag, nem köves lejtőhordalék, tufák)	H5a	4,6	9,5	6240

1.A tervezési terület alapállapot jellemzése

Élőhely neve	Kódja	Terület (ha)	Arány (%)	Natura 2000 élőhely
Nyílt, gyepekkel mozaikos lösztölgyesek	M2	0,3	0,7	91I0
Sztyepcserjések	M6	1,2	2,4	40A0
Jellegtelen üde gyepek és magaskórósok	OB	13,2	27,0	-
Üde cserjések	P2a	0,3	0,5	-
Galagonyás-kökényes-borókás cserjések	P2b	6,5	13,2	40A0*
Puhafás pionír és jellegtelen erdők	RB	3,5	7,1	-
Ültetett akácosok	S1	9,2	18,8	-
Egyéves, nagyüzemi szántóföldi kultúrák	T1	7,0	14,3	-
Évelő, nagyüzemi szántóföldi kultúrák	T2	3,0	6,2	-
összesen		**48,9**	**100**	

1. táblázat: A tervezési területen előforduló élőhelyek kiterjedése (ha), aránya (%) és Natura 2000 élőhelyekkel való megfeleltethetősége (Á-NÉR 2011 alapján) [* – a kategória részben poligonok szintjén feleltethető meg az adott Natura 2000 élőhelykategóriával]

TDO	Magyarázat	Terület (ha)	Arány (%)
1	A természetes állapot teljesen leromlott, az eredeti vegetáció nem ismerhető fel, gyakorlatilag csak gyomok és jellegtelen fajok fordulnak elő	8,7	17,8
2	A természetes állapot erősen leromlott, az eredeti társulás csak nyomokban van meg, domináns elemei szórványosan, nem jellemző arányban fordulnak elő, tömegesek a gyomjellegű növények	22,2	45,3
3	A természetes állapot közepesen romlott le, az eredeti vegetáció elemei megfelelő arányban vannak jelen, de színező elemek alig fordullak elő, jelentős a gyomok és a jellegtelen fajok aránya	16,7	34,2
4	Az állapot természetközeli, az emberi beavatkozás nem jelentős, a fajszám a társulásra jellemző maximum közelében van, a színező elemek aránya jelentős, a gyomok és jellegtelen fajok aránya nem jelentős	1,3	2,6
5	Az állapot természetes, illetve annak tekinthető, a színező elemek (zömük védett faj) aránya kiemelkedő, köztük reliktum jellegű ritkaságok is; gyomnak minősülő fajok alig	-	-

2. táblázat: A tervezési területen előforduló élőhelyek természetessége, degradáltsága (a kategória-rendszer Seregélyes 1995 alapján)

Natura 2000 élőhelykód	TDO 1	TDO 2	TDO 3	TDO 4	Összeg %

40A0			64,88%	35,12%	100%
6210				100,00%	100%
6240		2,15%	89,07%	8,78%	100%
91I0			54,30%	45,70%	100%
nem Natura élőhelytípus	20,74%	52,47%	26,79%		100%
Összesen:	**17,84%**	**45,33%**	**34,22%**	**2,60%**	**100%**

3. táblázat: A jelölés alapjául szolgáló élőhelytípusok természetességi / degradáltsági megoszlása a 2013 felmérés alapján

Natura 2000 élőhely megnevezése	Kódja	Minősítése	Területe / aránya (SDF 2012 alapján)	Területe / aránya (2013 felmérés alapján)
Szubkontinentális peripannon cserjések	40A0	A – CBB	8,34 ha / 16,5%	1,7 ha / 3,4%
Meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik *(Festuco-Brometalia*)	6210	-	-	0,1 ha / 0,2%
Szubpannon sztyeppék	6240	D	0,1 ha / 0,04%	4,7 ha / 9,6%
Síksági pannon löszgyepek	6250	B-CBB	11,2 ha / 4,8%	-
Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae*)	91E0	D	0,6 ha / 0,25%	-
Euro-szibériai erdőssztyepp-tölgyesek tölgyfajokkal (*Quercus* spp.)	91I0	B-CBB	0,8 ha / 0,36 %	0,3 ha / 0,07%

4. táblázat: A jelölés alapjául szolgáló élőhelytípusok adatainak összevetése a 2012-es Natura 2000 adatbázis (SDF) illetve a 2013 felmérés alapján

1.2.1. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű élőhelyek

Élőhelytípus kódja	Élőhelytípus megnevezése	Reprezentativitás (A-D)
40A0*	Szubkontinentális peripannon cserjések	A
6210	Meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (*Festuco-Brometalia*)	D
6240*	Szubpannon sztyeppék	C
91I0*	Euro-szibériai erdőssztyepptölgyesek tölgyfajokkal (*Quercus* spp.)	B

Jelölő státuszú közösségi élőhelytípusok:

<u>Szubkontinentális peripannon cserjések</u>

Élőhely kódja:	40A0*

1.A tervezési terület alapállapot jellemzése

Élőhely előfordulásai a területen:	Fragmentálisan, a felmérési terület több pontján, általában pár 10-100 m2-es foltokban előforduló élőhelytípus. A területen előfordul molyhos tölgy facsoportokhoz illeszkedve erdőssztyepp mozaik-komplexet képez. Legtöbbször sztyepprétekkel (H5a), töviskes cserjésekkel (P2b), akácosokkal (S1) illetve kultúrterületekkel (szőlőtáblák, völgytalpi kaszálórétek) érintkezik. Á-NÉR 2011 megfeleltethetőség: M6 – sztyeppcserjések; P2b – Galagonyás-kökényes-borókás cserjések (részben)
Élőhely területi aránya:	3,4% (a 2013. évi élőhelytérképezés alapján)
Élőhely kiterjedése a területen:	1,7 ha (a 2013. évi élőhelytérképezés alapján)

Élőhely jellemzése:

Tipikus fajkészletű erdőssztyepp cserjések komplexe, mely részben erdőssztyepp mozaik (erdő – cserjés – gyep) részeként mutatkozik, részben pedig már plakor-helyzetben a szőlőtáblák menti útszegély mezsgyéjében. Fajszintű előfordulásuk alapján (pl. szórványosan még a sarjakácosban is fellelhetők tengődő törpe mandula és parlagi rózsa állományok) korábban nagyobb kiterjedésben is előfordulhattak a területen. Domináns cserjefaja a törpe mandula (*Amygdalus nana*), melynek legtipikusabb, legszebb kifejlődésű bükkaljai állományai itt találhatók. Foltokban csepleszmeggy (*Cerasus fruticosa*) és parlagi rózsa (*Rosa gallica*) is domináns lehet. Igen magas az élőhely mozaikhoz kötődő védett, erdőssztyeppfajok száma, pl. nagyezerjófű (*Dictamnus albus*), tarka- és pázsitos nőszirom (*Iris variegata, I. graminea*), Janka-tarsóka (*Thlaspi jankae*), pusztai meténg (*Vinca herbacea*), macskahere (*Phlomis tuberosa*), réti iszalag (*Clematis integrifolia*) stb. Ehhez az élőhelytípushoz vontuk azon fajgazdag, töviskes cserjéseket is, melyek vezérnövénye általában a kökény (*Prunus spinosa*) és az egybibés galagonya (*Crataegus monogyna*).

Élőhely természetességi – degradáltsági értékelése:	Az élőhelyfoltok természetessége magas, a térképezett 24 élőhelyfolt 65%-a 3-as, míg 35%-a 4-es besorolású a Seregélyes-féle skálán. A karakterfajok tömegessége, az inváziós fajok hiánya, a színező fajok aránya alapján az élőhely regionális és országos szinten is kiemelkedően fajgazdag.
Élőhely veszélyeztetettsége:	A gyepek rovására is terjedő élőhelytípus, bár a fajszegényebb töviskes cserjések (P2b kökénnyel / galagonyával) versenyképesebbek. A 2011-ben illegálisan eltávolított molyhos tölgy csoportok környékén a bolygatás hatására állományaik részben károsodtak (de jó regenerációs potenciállal is rendelkeznek). Az akácosokhoz kapcsolódó állományaik fajszegényebbek, inkább kökény dominanciával jellemezhetők.
Veszélyeztető tényezők:	A területen elsősorban a természetes szukcesszióból következő záródás veszélyezteti. Az erdővé záródás sajnálatosan elsősorban akáccal történik a területen, így az erdőssztyepp erdő-cserjés-gyep mozaikok fenntartása alapvetően fontos a területen. A novaji határban az érintkező szőlőültetvények felől a venyigéket és nyesedéket esetenként a sztyeppcserjésekre teszik, ami gátolhatja kihajtásukat, virágzásukat, termésérlelésüket. A veszélyeztető tényezői az alábbiak a (http://bd.eionet.europa.eu/activities/Natura_2000/reference_portal

	alapján: Az adott veszélyeztető tényezők besorolása hármas kategória-rendszerbe: (H (high) – magas; M (medium) – közepes; L (low) alacsony): • B02.01 – erdőfelújítás (L) • E03 – szemét, hulladék (L) • I01 – idegenhonos inváziós fajok jelenléte (M) • K02.01 – fajösszetétel változás, szukcesszió (H)
Kezelési javaslatok:	• Teljes kíméletet igénylő, ritka élőhelytípus (gazdaságilag nem hasznosítható). • Az erdőssztyepp mozaik részeként kézi tisztító kaszálás, cserjeirtás javasolt • Erdészeti munkálatok során (pl. érintkező erdőtervezett akácosok esetén) a készletezés, anyagmozgatás idő- és térbeli korlátozása javasolt. • A területen kívülről érkező veszélyeztető tényezők (l. venyige ráhordása) kizárása

Szubpannon sztyeppék

Élőhely kódja:	6240
Élőhely előfordulásai a területen:	Fragmentálisan, a felmérési terület több pontján, az erdőssztyepp mozaikhoz (erdő – cserjés – gyep) tartozó élőhelytípus. A SDF-on szereplő 6250 azonosítójú síksági pannon löszgyepek élőhelytípus az Á-NÉR 2011 kategória-rendszere alapján ehhez a közösségi élőhelytípushoz sorolandó. Á-NÉR 2011 megfeleltethetőség: H5a – Kötött talajú sztyeprétek (lösz, agyag, nem köves lejtőhordalék, tufák)
Élőhely területi aránya:	9,6% (a 2013. évi élőhelytérképezés alapján)
Élőhely kiterjedése a területen:	4,7 ha (2013. évi élőhelytérképezés alapján)

Élőhely jellemzése:

Hegylábperemi löszös üledéken kialakult zárt gyepek, melyben a szálaslevelű pázsitfüvek dominálnak (barázdált csenkesz (*Festuca rupicola*), magas fényperje (*Koeleria cristata*), keskenylevelű perje (*Poa angustifolia*), deres tarackbúza (*Agropyron intermedium*)). A degradáltabb állományokban a fenyérfű (*Bothriochloa ischaemum*) és a közönséges tarackbúza (*Agropyron repens*) törhet elő. Szyeppelemekben igen gazdagok, számos színezőelemmel tarkítottak (pl. Janka-tarsóka (*Thlaspi jankae*), leánykökörcsin (*Pulsatilla grandis*), tavaszi hérics (*Adonis vernalis*), pusztai meténg (*Vinca herbacea*), hegyi kakukkhomokhúr (*Arenaria procera*), gór habszegfű *(Silene bupleroides*), változó gurgolya (*Seseli varium*), szarvaskocsord (*Peucedanum cervaria*), koloncos lednek (*Lathyrus lacteus*)). Az érintkező erdőssztyepp tölgycsoportok és sztyeppcserjések révén erdőssztyepp fajokban is gazdagok (pl. tarka- és pázsitos nőszirom (*Iris variegata, I. graminea*), hengeresfészkű peremizs (*Inula germanica*), macskahere (*Phlomis tuberosa*), bérci- és pirosló here (*Trifolium alpestre, T. rubens*), stb.). Igazi kuriózumként négy árvalányhaj-faj is megjelenik állományaikban: bozontos-, hosszúlevelű, csinos és kunkorgó árvalányhaj (*S. dasyphylla, S. tirsa, S. pulcherrima, S. capillata*). A leromlottabb állományok a tervezési terület déli részén találhatók, itt már csak szórványosan fordulnak elő karakterfajok (de pl. a változó gurgolya (*Seseli varium*) több ezres nagyságrendben fordul elő).

1.A tervezési terület alapállapot jellemzése

Élőhely természetességi – degradáltsági értékelése:	Az élőhelyfoltok természetessége magas, a térképezett 12 élőhelyfolt 89%-a 3-as, 9%-a 4-es, míg 2%-a 2-es besorolású a Seregélyes-féle skálán. A karakterfajok tömegessége, az inváziós fajok hiánya, a színező fajok aránya alapján az élőhely regionális és országos szinten is kiemelkedően fajgazdag.
Élőhely veszélyeztetettsége:	A legveszélyeztetettebb élőhelytípus a tervezési területen. A szukcesszió révén állományaik cserjésednek, erdősülnek. Az erdőssztyepp-mozaikok részét képező gyepek már maximum szobányi kiterjedésűek, a degradáltabb állományokban még tizedhektár kiterjedésű gyepdarabok is fennmaradtak.
Veszélyeztető tényezők:	A területen elsősorban a természetes szukcesszióból következő záródás veszélyezteti. Az erdővé záródás sajnálatosan akáccal történik a területen, így az erdőssztyepp erdő-cserjés-gyep mozaikok fenntartása alapvetően fontos a területen. A novaji határban az érintkező szőlőültetvények felől a venyigéket és nyesedéket esetenként a sztyeppcserjésekre teszik, ami gátolhatja kihajtásukat, virágzásukat, termésérlelésüket. A veszélyeztető tényezői az alábbiak a (http://bd.eionet.europa.eu/activities/Natura_2000/reference_portal alapján: Az adott veszélyeztető tényezők besorolása hármas kategóriarendszerbe: (H (high) – magas; M (medium) – közepes; L (low) alacsony): • A10.01 – sövény, bozót, cserje eltávolítása (L) • B02.01 – erdőfelújítás (L) • E03 – szemét, hulladék (L) • I01 – idegenhonos inváziós fajok jelenléte (M) • K02.01 – fajösszetétel változás, szukcesszió (H)
Kezelési javaslatok:	• Teljes kíméletet igénylő, ritka élőhelytípus (gazdaságilag nem hasznosítható). • Állományaikban cserjeirtás nem javasolt. • Erdészeti munkálatok során (pl. érintkező erdőtervezett akácosok esetén) a készletezés, anyagmozgatás idő- és térbeli korlátozása javasolt. • A területen kívülről érkező veszélyeztető tényezők (l. venyige ráhordása) kizárása

Euro-szibériai erdőssztyepptölgyesek tölgyfajokkal (Quercus spp.)

Élőhely kódja:	91I0*
Élőhely előfordulásai a területen:	Sarjeredetű, szinte kizárólag molyhos tölgy (*Quercus pubescens*) facsoportokból álló kis kiterjedésű, de vegetációtörténeti szempontból igen jelentős élőhelytípus. Mind a novaji, mind pedig az ostorosi völgyoldalban előfordulnak állományaik (összesen 10 foltban térképeztük). 2011-ben a sarjcsokrok jelentős részét illegá-

	lisan kivágták, így állományaik természetvédelmi helyzete tovább romlott a tervezési területen. Á-NÉR 2011 megfeleltethetőség: M2 – Nyílt, gyepekkel mozaikos lösztölgyesek
Élőhely területi aránya:	0,07% (2013. évi élőhelytérképezés alapján)
Élőhely kiterjedése a területen:	0,3 ha (2013. évi élőhelytérképezés alapján)

Élőhely jellemzése:

A területen található erdőssztyepp mozaik „központi” eleme, ehhez illeszkednek az erdőssztyepp cserjések és gyepfragmentumok. Cserjefajokban gazdagok, a sztyeppcserjések állományalkotó fajain (törpe mandula (*Amygdalus nana*), csepleszmeggy (*Cerasus fruticosa*), parlagi rózsa (*Rosa gallica*) túl az alábbi fajok előfordulása is jellemző: kökény (*Prunus spinosa*), egybibés galagonya (*Crataegus monogyna*), varjútövis (*Rhamnus cathartica*), gyepű- és rozsdás rózsa (*Rosa canina* s.l., *R. rubiginosa*), tatárjuhar (*Acer tataricum*), fagyal (*Ligustrum vulgare*), stb. Lágyszárú fajkészlete már szegényesebb, elsősorban az érintkező cserjések és sztyepprétek fajaiból verbuválódik.

Élőhely természetességi – degradáltsági értékelése:	Az élőhelyfoltok természetessége magas, a térképezett élőhelyfoltok 54%-a 3-as míg 45%-a 4-es besorolású a Seregélyes-féle skálán. A karakterfajok tömegessége, az inváziós fajok hiánya, a színező fajok aránya alapján az élőhely regionális és országos szinten is kiemelkedően fajgazdag.
Élőhely veszélyeztetettsége:	A fában már ritka Bükkaljai területen az illegális fakivágások jelentik a legnagyobb problémát. Bár a molyhos tölgy tuskósarjról jól meg tud újulni, azonban az akácos táji környezetben a versenyképesebb akác térhódításával kell számolnunk.
Veszélyeztető tényezők:	A fakivágások által „megnyitott” erdőfoltokban honos cserjések (elsősorban szederfélék, ill. fekete bodza) illetve akácok hatolhatnak be, melyek a természetes állapotok leromlásához vezethetnek. A veszélyeztető tényezői az alábbiak a (http://bd.eionet.europa.eu/activities/Natura_2000/reference_portal alapján: Az adott veszélyeztető tényezők besorolása hármas kategória-rendszerbe (H (high) – magas; M (medium) – közepes; L (low) alacsony): • B02.01 – erdőfelújítás (M) • B02.04 – lábonálló és/vagy elfekvőholt faanyag eltávolítása (M) • E03 – szemét, hulladék (L) • I01 – idegenhonos inváziós fajok jelenléte (M) • K02.01 – fajösszetétel változás, szukcesszió (H)
Kezelési javaslatok:	• Teljes kíméletet igénylő, ritka élőhelytípus (gazdaságilag nem hasznosítható).

	• Állományaikban a cserjeirtást a töviskes cserjék (kökény, vadrózsa, galagonya) rovására javasolt végrehajtani • Erdészeti munkálatok során (pl. érintkező erdőtervezett akácosok esetén) a készletezés, anyagmozgatás idő- és térbeli korlátozása javasolt. • A területen kívülről érkező veszélyeztető tényezők (l. venyige ráhordása) kizárása

Nem jelölő státuszú közösségi jelentőségű élőhelytípus:

Meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (Festuco-Brometalia)

Élőhely kódja:	6210
Élőhely előfordulásai a területen:	Az erdőssztyep mozaikok részeként előforduló erdőssztyeprétek, melyek a novaji völgyoldalban lettek két ponton térképezve (össz. 0,11 hektár kiterjedésben). Á-NÉR 2011 megfeleltethetőség: H4 – Félszáraz irtásrétek, száraz magaskórósok és erdőssztyeprétek
Élőhely területi aránya:	0,2% (a 2013. évi élőhelytérképezés alapján)
Élőhely kiterjedése a területen:	0,1 ha (a 2013. évi élőhelytérképezés alapján)

Élőhely jellemzése:

A területen található erdőssztyep mozaik részeként sztyeprétekhez (H5a) illetve cserjésekhez (M6, P2b) illetve nyílt lösztölgyesekhez (M2) illeszkedik. Dominánsok az árvalányhaj-fajok (elsősorban hosszúlevelű- és bozontos árvalányhaj (*Stipa tirsa, S. dasyphylla*, alárendelten kunkorodó- és csinos árvalányhaj (*S. capillata, S. pulcherrima*) is.). Fajkészletük közös a sztyeprétekével (pl. nagyezerjófű (*Dictamnus albus*), gór habszegfű (*Silene longiflora*), sarlós gamandor (*Teucrium chamaedrys*), kardos- és borzas ínfű (*Inula ensifolia, I. hirta*).

Élőhely természetességi – degradáltsági értékelése:	A két élőhelyfolt magas (4-es) természetességgel jellemezhető. A karakterfajok tömegessége, az inváziós fajok hiánya, a színező fajok aránya alapján az élőhely regionális és országos szinten is kiemelkedően fajgazdag.
Élőhely veszélyeztetettsége:	Az árvalányhaj-fajok dominanciájával jellemezhető pár négyzetméteres foltok a fás vegetáció megerősödésének nem kedveznek (a legerodáltabb talajokon fordulnak elő).
Veszélyeztető tényezők:	Leginkább a szukcesszió által okozott élőhely-felszámolódás veszélyezteti. A veszélyeztető tényezői az alábbiak a (http://bd.eionet.europa.eu/activities/Natura_2000/reference_portal alapján: Az adott veszélyeztető tényezők besorolása hármas kategória-rendszerbe (H (high) – magas; M (medium) – közepes; L (low) ala-

	csony): • E03 – szemét, hulladék (L) • I01 – idegenhonos inváziós fajok jelenléte (M) • K02.01 – fajösszetétel változás, szukcesszió (H)
Kezelési javaslatok:	• Teljes kíméletet igénylő, országosan is ritka élőhelytípus (refúgium élőhelyfoltok).

1.2.2. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű növényfajok

Irányelv melléklete	Faj név	Population (A-D)
II., IV.	piros kígyószisz (*Echium russicum*)	C
II., IV.	leánykökörcsin (*Pulsatilla grandis*)	C
II., IV.	Janka-tarsóka (*Thlaspi jankae*)	C

piros kígyószisz (Echium russicum)

Irányelv melléklete:	II., IV.
Faj előfordulásai a területen:	A 2013-as terepbejárás során nem észleltük a fajt a tervezési területen. A fajra jellemző nagyfokú fluktuáció (lappangás) révén és az élőhelyek megfelelősége miatt azonban nem zárható ki jelenléte. A tervezési területet északról határoló dűlőút túloldalán (már a Natura 2000 területen kívül) pár egyede észlelve lett a tárgyévben is. Élőhelyét a sztyepprétek, erdőspusztarétek képezik, de a cserjés állományokban is megtalálható. Az élőhelyek jelenlegi állapotukban is alkalmasak a faj megőrzése, esetleges betelepedése szempontjából.
Állománynagyság (jelöléskor):	50 (minimum) – 50 (maximum)
Állománynagyság (tervkészítéskor):	A 2013-as adatfelméréskor nem észleltük a területen, a Natura 2000 adatbázisban (SDF) megadott becsült egyedszám reális populációméretet takar. A fajra igen jellemző, hogy az állományok jelentős részében igen alacsony, sok esetben 10% alatti a virágzási arány. Az egyedszámadatok függvényében javasolt a faj jelölő státuszát felülvizsgálni (jelenleg „C kategóriás”). Az elkészített elterjedési (un. range-térkép) alapján a faj 1,17 hektáros területen fordulhat elő szakértői becslés alapján (ez a teljes tervezési terület közel 2,4%-a).
Állomány változásának tendenciái és okai:	A faj biológiájából adódóan a tárgyévi negatív adat nem releváns változást jelent.

1.A tervezési terület alapállapot jellemzése

Faj veszélyeztetettsége:	A faj, a kis egyedszámából adódóan jelentősen veszélyeztetett a területen, bár a Natura 2000 terület szomszédságában hasonló szituációban több kisebb-nagyobb egyedszámú (5 – 200 egyed) állománya ismert.
Veszélyeztető tényezők:	A területen érdemi gyephasznosítás nincs a termőhelyein. A kezelések hiányában termőhelyei záródnak, bár némileg a cserjések alatt is hosszú távon fenn tud maradni. Mivel az a faj állományai üzemtervezett erdőterületek és fásítások szomszédságában található, így az erdészeti tevékenységek, külön tekintettel a készletezés, faanyagmozgatás a vegetációs időszakban veszélyeztető tényezőként léphet fel. A gazdálkodás visszaszorulásával potenciálisan jelentkezhet az idegenhonos, inváziós fafajok (elsősorban akác) térhódítása. A veszélyeztető tényezői az alábbiak a (http://bd.eionet.europa.eu/activities/Natura_2000/reference_portal alapján: Az adott veszélyeztető tényezők besorolása hármas kategóriarendszerbe (H (high) – magas; M (medium) – közepes; L (low) alacsony): • A02 – művelési mód változása (H) • B02.02 – nevelővágások és egyéb tisztások (L) • I01 – idegenhonos inváziós fajok jelenléte (M) • K02 – természetes élőhely átalakulások, szukcessziós folyamatok (H)
Kezelési javaslatok:	A faj speciális kezelést nem igényel a területen, bár az erdőssztyepp mozaikok estén javasolt kisléptékű cserje és akác visszaszorítás. A szomszédos Ostoros 0203/3 hrsz-ű gyepterületről gyűjtött magokból magszórással erősíthető állománya. A fluktuáció mértékének tisztázása érdekében évente felmérendő az állománya a Natura 2000 területen, illetve az érintkező gyepterületeken.

leánykökörcsin (Pulsatilla grandis)

Irányelv melléklete:	II., IV.
Faj előfordulásai a területen:	A patakvölgynek csak az ostorosi községhatárba eső domboldalain észleltük a fajt, összesen három jelentősebb foltban, minden esetben sztyepprétfoltban. Ahol a faj előfordul, ott nagyobb szubpopulációi léteznek.
Állománynagyság (jelöléskor):	900 (minimum) – 900 (maximum)
Állománynagyság (tervkészítéskor):	A 2013-as fajfelmérés alapján a korábbi pontosított BNPI adatot lehet fenntartani. A felmérés teljesnek tekinthető, bár a cserjések kezelésével, visszaszorításával ez még gyarapodhat. A becsült állománynagyság a területen 800-1.000 tő.

1.A tervezési terület alapállapot jellemzése

	Az elkészített elterjedési (un. range-térkép) alapján a faj 0,42 hektáros területen fordul elő a 2013-as felmérések alapján (ez a teljes tervezési terület közel 0,9%-a).
Állomány változásának tendenciái és okai:	Érdemi állományváltozás nem adható meg.
Faj veszélyeztetettsége:	A faj közepesen veszélyeztetett a területen. A Bükkalja e részegységének legnagyobb ismert állománya. Az állomány veszélyeztetettségét is az adja, hogy igen kis területen fordul elő ez a relatíve jelentős egyedszámú populáció.
Veszélyeztető tényezők:	A területen érdemi gyephasznosítás nincs a termőhelyein. A kezelések hiányában termőhelyei záródnak, igaz a cserjések alatt fennmaradása kétes, lévén fényigényes pusztai növényfaj. Mivel az a faj állományai üzemtervezett erdőterületek és fásítások szomszédságában található, így az erdészeti tevékenységek, külön tekintettel a készletezés, faanyagmozgatás a vegetációs időszakban veszélyeztető tényezőként léphet fel. A gazdálkodás visszaszorulásával potenciálisan jelentkezhet az idegenhonos, inváziós fafajok (elsősorban akác) térhódítása is. A veszélyeztető tényezői az alábbiak a (http://bd.eionet.europa.eu/activities/Natura_2000/reference_portal alapján: Az adott veszélyeztető tényezők besorolása hármas kategóriarendszerbe (H (high) – magas; M (medium) – közepes; L (low) alacsony): • A02 – művelési mód változása (M) • B02.02 – nevelővágások és egyéb tisztások (L) • I01 – idegenhonos inváziós fajok jelenléte (M) • K02 – természetes élőhely átalakulások, szukcessziós folyamatok (H)
Kezelési javaslatok:	A faj speciális kezelést nem igényel a területen, bár az erdőssztyepp mozaikok estén javasolt kisléptékű cserje és akác visszaszorítás.

Janka-tarsóka (Thlaspi jankae)

Irányelv melléklete:	II., IV.
Faj előfordulásai a területen:	A terület több pontján is megjelenik a faj, minden záródó gyeptársulásban (sztyepprétek, erdőspuszta-rétek) megjelenhet. A sztyeppcserjések, sőt a kökényesek alatt is fennmaradhatnak állományaik (itt legtöbbször vegetatívan fordul elő, amely miatt szinte lehetetlen térképezni). Egy-két ponton az akácosodó erdőfoltokban is kimutatásra került. A területet északról határoló gyepterületeken is általánosan elterjedt, ott a legeltetett részeken

	lokálisan fel is szaporodott.
Állománynagyság (jelöléskor):	430 (minimum) – 430 (maximum) közötti egyedszámban fordul elő a faj a területen. (Ezt az adatot a BNPI 2012-ben frissítette)
Állománynagyság (tervkészítéskor):	A 2013-as adatfelmérés alapján össz. 437 egyed került bemérésre. A felmérés teljesnek tekinthető, bár a cserjések kezelésével, a faj regionális terjedésével ez még gyarapodhat (l. az előző pontnál írottakat is). A becsült állománynagyság a területen 430-500 tő. Az egyedszámadatok függvényében javasolt „jelölő státuszúként" megjelölni a fajt (jelenleg „D kategóriás"). Az elkészített elterjedési (un. range-térkép) alapján a faj 7,77 hektáros területen fordul elő a 2013-as felmérések alapján (ez a teljes tervezési terület közel 16%-a).
Állomány változásának tendenciái és okai:	Az állományváltozás tendenciáinak megállapításához korábbi – teljes területet érintő – felmérési adatsorral nem rendelkezünk.
Faj veszélyeztetettsége:	A faj közepesen veszélyeztetett a területen, bár a Natura 2000 terület szomszédságában is jelentős, nagy egyedszámú állományai ismertek.
Veszélyeztető tényezők:	A területen érdemi gyephasznosítás nincs a termőhelyein. A kezelések hiányában termőhelyei záródnak, igaz a cserjések alatt is hosszú távon fenn tud maradni (valószínűleg vegetatív úton is tud szaporodni). Mivel az a faj állományai üzemtervezett erdőterületek és fásítások szomszédságában található, így az erdészeti tevékenységek, külön tekintettel a készletezés, faanyagmozgatás a vegetációs időszakban veszélyeztető tényezőként léphet fel. A gazdálkodás visszaszorulásával potenciálisan jelentkezhet az idegenhonos, inváziós fafajok (elsősorban akác) térhódítása. A veszélyeztető tényezői az alábbiak a (http://bd.eionet.europa.eu/activities/Natura_2000/reference_portal alapján: Az adott veszélyeztető tényezők besorolása hármas kategóriarendszerbe (H (high) – magas; M (medium) – közepes; L (low) alacsony): • A02 – művelési mód változása (M) • A04.02 – alullegeltetés (M) • B02.02 – nevelővágások és egyéb tisztások (L) • I01 – idegenhonos inváziós fajok jelenléte (M) • K02 – természetes élőhely átalakulások, szukcessziós folyamatok (H)

Kezelési javaslatok:	A faj speciális kezelést nem igényel a területen, bár az erdőssztyepp mozaikok estén javasolt kisléptékű cserje és akác visszaszorítás.

1.2.3. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű állatfajok

Irányelv melléklete	Faj név	Population (A-D)
II., IV.	sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*)	C
II.	nagy szarvasbogár (*Lucanus cervus*)	D
II., IV.	vöröshasú unka (*Bombina bombina*)	D
II., IV.	vágócsík (*Cobitis taenia*)	D

Jelölő státuszú közösségi jelentőségű állatfaj:

sárga gyapjasszövő (Eriogaster catax)

Irányelv melléklete:	II., IV.
Faj előfordulásai a területen:	A Natura 2000 terület kökényes-galagonyás cserjéseiben sokfelé megtalálható, nem ritka. Nem a zárt cserjéseket kedveli, hanem a cserjések gyeppel érintkező szegélyét, illetve a gyepekre ráterjedő, szórtan álló fiatalabb bokrokat.
Állománynagyság (jelöléskor):	>50
Állománynagyság (tervkészítéskor):	>50
Állomány változásának tendenciái és okai:	Jelenleg az állománynagyság többé-kevésbé állandó. Az egyes évek közötti kisebb állományingadozást a hernyók változó mértékű parazitáltsága okozza. Hosszú távon a cserjések záródása miatt a faj állománya valószínűleg csökkenő tendenciát fog mutatni.
Faj veszélyeztetettsége:	A faj veszélyeztetettsége alacsony a területen. A szekunder szukcessziós folyamatok (a gyepek cserjésedése) révén folyamatosan alakulnak ki a faj számára alkalmas élőhelyek.
Veszélyeztető tényezők:	Jelentősebb veszélyeztető tényező jelenleg nincs a területen. Potenciális veszélyeztető tényezőnek számít a szomszédos szántó- és szőlőterületeken végbemenő vegyszerhasználat, mely során a Natura 2000 területre is átsodródhatnak a vegyszerek. (a lepkefaunán jelenleg nem látszik ennek hatása). A veszélyeztető tényezői az alábbiak a (http://bd.eionet.europa.eu/activities/Natura_2000/reference_por

	tal alapján: Az adott veszélyeztető tényezők besorolása hármas kategória-rendszerbe (H (high) – magas; M (medium) – közepes; L (low) alacsony): • A07 – biocid termékek, hormonok, kemikáliák használata • K02 – természetes élőhely átalakulások, szukcessziós folyamatok (M)
Kezelési javaslatok:	A területen a természetvédelmi kezelés elsődleges célja a gyepek cserjésedésének megakadályozása, visszaszorítása. Ezt úgy kell végezni, hogy a cserjék eltávolítása ne okozzon állománycsökkenést a faj populációjában. Vegetációs időszakon kívül (október és március között) nem javasolt végezni a cserjeirtást, mert ilyenkor a bokrok ágain vannak a nőstény által lerakott petecsomók. A kökény és galagonyabokrok irtását július második felétől szeptember közepéig lehet végezni. A levágott cserjéket le kell hordani a gyepről, hogy a szeptember végén, októberben repülő nőstények ne a levágott és később lehordásra kerülő cserjék ágaira helyezzék a petéiket.

Nem jelölő státuszú közösségi jelentőségű állatfajok:

nagy szarvasbogár (Lucanus cervus)

Irányelv melléklete:	II.
Faj előfordulásai a területen:	A terület erdőssztyepp jellegénél fogva a szarvasbogár szaporodóhelyeként a ligetes megjelenésű, szinte kizárólag molyhos tölgyből (*Quercus pubescens*) álló sarjeredetű facsoportokhoz kötődik.
Állománynagyság (jelöléskor):	5 (minimum) – 50 (minimum)
Állománynagyság (tervkészítéskor):	A 2013-as felméréskor nem észleltük a területen, a Natura 2000 adatlapon (SDF) megadott becsült egyedszám reális populációméretet takar. A faj nem jelölő státuszú a területen, besorolása jelenleg „D kategóriás”. Az elkészített range-térkép alapján a faj 0,34 hektáros területen fordulhat elő szakértői becslés alapján (ez a teljes site közel 0,7%-a). Range területként a ligetes lösztölgyesként térképezett facsoportok (Á-NÉR kategória: M2) lettek lehatárolva.
Állomány változásának tendenciái és okai:	A faj biológiájából adódóan a tárgyévi negatív adat nem releváns változást jelent.

1.A tervezési terület alapállapot jellemzése

Faj veszélyeztetettsége:	A faj, a kis egyedszámából adódóan jelentősen veszélyeztetett a területen. Az Egri-Bükkalja területén az összefüggő cseres-tölgyes zóna felszakadozik, majd a hegylábperem alföldi szegélyében Ostoros – Novaj határában teljesen el is tűnik (szántóföldi / szőlészeti gazdálkodás zajlik a tervezési terület cca. 5-10 km-es körzetében). Az erdőssztyepp növényzet is fátlan, a tervezési terület maradvány molyhos tölgyes foltjai egyedi, unikális értéket képviselnek.
Veszélyeztető tényezők:	A fajra jellemző általános veszélyeztető tényezők hatványozottabban jelentkeznek a kis populációméret alapján. Mivel 2011-ben a molyhos tölgyes facsoportok jelentős része (becslés alapján 30-40%-a) falopásból eredő károsodást szenvedett, így a szarvasbogár populáció itteni állománya kedvezőtlen természetvédelmi helyzetbe került (főleg azáltal, hogy a vastagabb, részben csúcs-száradt sarjakat termelték le). A tölgyes erdőfoltok elakácosodása – az irodalmi adatok alapján – további kedvezőtlen hatásokat generál a jövőben. A veszélyeztető tényezői az alábbiak a (http://bd.eionet.europa.eu/activities/Natura_2000/reference_portal alapján: Az adott veszélyeztető tényezők besorolása hármas kategóriarendszerbe (H (high) – magas; M (medium) – közepes; L (low) alacsony): • B02.01.02 – erdőfelújítás idegenhonos fajokkal (M) • B02.04 – lábonálló és/vagy elfekvőholt faanyag eltávolítása (H) • I01 – idegenhonos inváziós fajok jelenléte (H) • K02 – természetes élőhely átalakulások, szukcessziós folyamatok (M)
Kezelési javaslatok:	Speciális kezelési javaslatok nem állapíthatók meg.

nagy tűzlepke (Lycaena dispar)

Irányelv melléklete:	II.,IV
Faj előfordulásai a területen:	A völgy üde rétjén fordul elő. Valószínűleg állandó populációja él a területen.
Állománynagyság (jelöléskor):	nem szerepel a Natura 2000 adatlapon
Állománynagyság (tervkészítéskor):	Nincs adat („Present”)
Állomány változásának tendenciái és okai:	Tendenciaváltozásra alkalmas monitoring adatokkal nem rendelkezünk.

1.A tervezési terület alapállapot jellemzése

Faj veszélyeztetettsége:	A faj veszélyeztetettségének mértéke jelenleg alacsony a területen. Ameddig a völgytalp kaszálása folytatódik, a faj élőhelye biztosított.
Veszélyeztető tényezők:	Ismert veszélyeztető tényező nem adható meg.
Kezelési javaslatok:	Speciális kezelési javaslatok nem állapíthatók meg.

vágócsík (Cobitis taenia)

Irányelv melléklete:	II.
Faj előfordulásai a területen:	A tervezési területet átfutó Ostoros-patakból lett kimutatva 2011-ben.
Állománynagyság (jelöléskor):	Jelöléskor nem szerepelt.
Állománynagyság (tervkészítéskor):	100 egyed
Állomány változásának tendenciái és okai:	Tendenciaváltozásra alkalmas monitoring adatokkal nem rendelkezünk.
Faj veszélyeztetettsége:	A faj alacsony veszélyeztetettségű a területen.
Veszélyeztető tényezők:	A faj a hegylábperemi, bükkaljai patakokban általánosan elterjedt. A víztest jó ökológiai állapota hosszú távon fenntarthatja itteni állományát. Veszélyeztető tényezőként a hidrológiai viszonyok változása (pl. kiszáradás) illetve a vízszennyezés léphet fel. A veszélyeztető tényezői az alábbiak a (http://bd.eionet.europa.eu/activities/Natura_2000/reference_portal alapján: Az adott veszélyeztető tényezők besorolása hármas kategóriarendszerbe (H (high) – magas; M (medium) – közepes; L (low) alacsony): • H01 – felszíni vizek szennyezése (L) • I01 – idegenhonos inváziós fajok jelenléte (L) • J02.05 – hidrológiai viszonyok módosítása, általános (M) • K02 – természetes élőhely átalakulások, szukcessziós folyamatok (M)
Kezelési javaslatok:	Speciális kezelési javaslatok nem állapíthatók meg.

1.A tervezési terület alapállapot jellemzése

vöröshasú unka (Bombina bombina)

Irányelv melléklete:	II., IV.
Faj előfordulásai a területen:	A tervezési területen perempopulációja él a fajnak. Az Ostoros-patak mélyen bevágódott, így a patakot szegélyező rétek ritkán kapnak elöntést. A domboldalakból lefutó csapadékvizek a völgytalpi kaszálóréteken nem maradnak meg időszakosan sem. Az Ostoros-pataknál a tervezési terület északi részén, a gázlónál kisebb kiöblösödés található, melynek sekély, átmelegedő vizében unka-populáció fennmaradásának a lehetősége is fennáll (a korábbi évekből innen állnak rendelkezésre adatok). Az élőhely jelenlegi állapotában is alkalmasak a faj megőrzése, esetleges betelepedése szempontjából.
Állománynagyság (jelöléskor):	5 (minimum) – 50 (maximum)
Állománynagyság (tervkészítéskor):	A 2013-as adatfelméréskor nem észleltük a területen, a Natura 2000 adatlapon (SDF) megadott becsült egyedszám reális populációméretet takar. A faj nem jelölő státuszú a területen, besorolása jelenleg „D kategóriás”. Az elkészített range-térkép alapján a faj 3,69 hektáros területen fordulhat elő szakértői becslés alapján (ez a teljes site közel 7,5%-a). Range területként a patak és annak parti szegélye (Á-NÉR kategóriák: Rb, ill. P2a) lettek lehatárolva.
Állomány változásának tendenciái és okai:	A faj biológiájából adódóan a tárgyévi negatív adat nem releváns változást jelent.
Faj veszélyeztetettsége:	A faj, a kis egyedszámából adódóan jelentősen veszélyeztetett a területen. A Bükkalja területén a nagy egybefüggő alföldi areaja felszakadozik, a patakvölgyekre, illetve másodlagos víztestekre szorítkozik (pl. horgásztavak mocsaras sekélyvizű részei, bányatavak, stb.).
Veszélyeztető tényezők:	A fajra jellemző általános veszélyeztető tényezők hatványozottabban jelentkeznek a kis populációméret alapján. A veszélyeztető tényezői az alábbiak a (http://bd.eionet.europa.eu/activities/Natura_2000/reference_portal alapján: Az adott veszélyeztető tényezők besorolása hármas kategóriarendszerbe (H (high) – magas; M (medium) – közepes; L (low) alacsony): • D01.01 – ösvények, burkolatlan utak, bicikliutak (L) • E03.01 – háztartás hulladék (L) • G01.03.01 – hagyományos gépjárművel végzett tevé-

	kenység • H01 – felszíni vizek szennyezése (M) • J02.03 – csatornázás és vízelvezetés (L) • J02.04.02 – árvíz hiánya (L) • M01.02 – aszály és csapadékmennyiség csökkenés (M)
Kezelési javaslatok:	A faj speciális kezelést nem igényel a területen, megfelelő környezeti viszonyok esetén kis populációja spontán megerősödhet, illetve kedvezőtlen (aszályos) időszakokban visszaszorulhat.

1.2.4. A tervezési területen előforduló egyéb jelentős fajok

Magyar név	Tudományos név	Védettség (V, FV)	Jelentőség (1-2 mondatban leírni miért fontos a területen)
törpe mandula	Amygdalus nana	V	A tervezési területen előforduló törpemandulás sztyeppcserjések a Bükkalja egyik legtipikusabb és legfajgazdagabb állományainak tekinthetők.
hengeresfészkű peremizs	Inula germanica	V	A Bükkalja löszös peremének ritka fészkesvirágzatú védett növényfaja. A tervezési területen nagy állománya él.
pázsitos nőszirom	Iris graminea	V	Inkább szilárd alapkőzetű, köves sztyepprétekhez, melegkedvelő tölgyesekhez köthető faj, melynek a hegylábperemen már csak igen fragmentált, kis állományai maradtak fenn – a tervezési területen stabil állománya él.
tarka nőszirom	Iris variegata	V	A pázsitos nőszirom hasonló elterjedésű, de löszgyepekben is előforduló erdőssztyepp-maradványfaj.
magyar lednek	Lathyrus lacteus	V	A tervezési területen 250 töves stabil állománya él, a hegylábperemen szórványos előfordulású faj.
gumós macskahere	Phlomis tuberosa	V	A hegylábperemi erdőssztyepp-vegetáció reprezentánsa, mely legtöbbször már mezsgyékre, szegélyekre visszaszorulva fordul elő a Bükkalján – a tervezési területen természetes erdőssztyepp mozaik-komplexekhez kötődik (közel 680 m2-es összfolt-méretben!)
gór habszegfű	Silene bupleroides	V	A Bükkalján 1-2 ponton előforduló löszjelző sztyeppnövény első ismert bükki állománya (Pifkó – Barina 2007 alapján).
farkasalma-lepke	Zerynthia polyxena	V	Déli elterjedésű, monofág lepkefaj, mely a farkaslában is gazdag völgyek mentén több ponton is ismert a Bükkalján.
lángszínű nádibagoly	Phragmatiphila nexa	V	Elsősorban láperdők tisztásain előforduló faj, hernyója sások és nagy termetű mocsári füvek szárában fejlődik. A tervezési területen a vízfolyás menti sásos, higrofil élőhelyfoltokban él egy valószínűleg kis egyedszámú populációja.

1.3. Területhasználat

A tervezési terület (Szomolyai Kaptár-rét kiemelt jelentőségű különleges természetmegőrzési terület; azonosító: HUBN20010) érintett földrészletei az alábbiak (a 14/2010. (V.11.) KvVM rendelet alapján):

- Novaj: 0101/1, 0125/2, 0125/3, 0125/4, 0125/6, 0125/7, 0125/8, 0125/9, 0125/10
- Ostoros: 0209, 0210/2, 0210/3, 0210/4

A Natura 2000 jogi jelleg bejegyeztetése a tulajdoni lapokra csak 6 novaji ingatlan esetében történt meg (Novaj 0101/1, 0125/2,3,4,6,7), az ostorosi ingatlanok esetében nem.

1.3.1. Művelési ág szerinti megoszlás

A kataszteri nyilvántartás alapján a művelési ágak között dominálnak a gyepek (rét és legelő, össz. 54%) és az erdők (össz. 24,6%). A kivett művelési ágban szereplő földrészletekhez utak, illetve az Ostoros-patak medre tartozik. A szántók részesedése relatíve magas (14,7%), azonban részben gyepként hasznosítottak.

Művelési ág	kiterjedés (ha)	Arány (%)
gyep (rét / legelő)	26,5	54,3
erdő	12,0	24,6
kivett	3,1	6,4
szántó	7,2	14,7
össz.	**48,8**	**100**

1.3.2. Tulajdoni viszonyok

A területen dominál a magántulajdon (össz. 63,2%), mely részben osztatlan közös tulajdonként jelentkezik (elsősorban a Novaj 0125/3 hrsz esetén). A szövetkezeti tulajdon aránya jelenleg is relatíve magas (31,7%), illetve a részaránytulajdonokban is szerepel (Egyetértés Mgtsz, Ostoros). Az állami tulajdon magára az Ostoros-patakra vonatkozik, melynek kezelője a Eger-Tarnavölgyi Vízgazdálkodási és Talajvédelmi Társulat.

Tulajdonosi csoport	kiterjedés (ha)	Arány (%)
magántulajdon	30,9	63,2
állami	2,5	5,1
szövetkezeti	15,5	31,7
össz.	**48,9**	**100**

1.3.3. Területhasználat és kezelés

A területen gyakorolt területhasználat megítélésében, értékelésében figyelembe kell venni az adott területegység valós és tényleges művelési ágát, a területfelhasználást meghatározó terveket (pl. erdőgazdálkodással kapcsolatos erdőterveket) valamint a mezőgazdasági területre (beleértve a Natura 2000 területekre) vonatkozó előírásokat. Fontos a szakterületi / ágazati tervek természetvédelmi célkitűzésekkel összevetett elemzése is (konfliktuspontok azonosítása).

1.A tervezési terület alapállapot jellemzése

Mezőgazdaság

A tervezési területen jelenleg mezőgazdasági hasznosítás csak a völgytalpon jelentkezik. A valós művelés néhány ingatlan esetén elválik a tulajdoni lapon szereplő művelési ágtól (a szántó művelési ágban szereplő 7,2 hektár helyett az élőhelytérképezési adatok alapján 10,0 hektár van jelenleg szántóként hasznosítva), pl.:

- a Novaj 0125/4 és 0125/10 földrészletek gyep művelési ágúak, de részben szántóként hasznosítottak (elsősorban évelő kultúrák formájában).
- a Novaj 0125/25 „b" alrészlete szántó művelési ágban található, de jelenleg egy regenerálódó gyep képét mutatja.

A domboldalakon legelőgazdálkodás nincs, az átlegeltetés alkalmanként a völgytalpon jelentkezik.

Erdőgazdálkodás

Az erdőtervezett erdőterületek kiterjedése 6,83 hektár (a teljes tervezési terület 8,8%-a), mely kisebb értéket mutat, mint a kataszteri földnyilvántartási adatok (12,0 ha).
Az erdőrészletek 100%-ban magántulajdonban vannak, jellemző a rendezetlen erdőgazdálkodói forma. Az Ostoros 24C erdőrészlet kivételével az erdők rendeltetése talajvédelmi és akácos (A) faállománytípust találunk.
Az üzemtervezett erdők jórészt fiatalok, az utolsó használat 2005-ben volt (tarvágás a maradványtölgyek visszahagyásával). 2011-ben a területen jelentkező illegális falopás elsősorban a molyhos tölgyes facsoportokat érintette (ügyészségi nyomozás keretében sem sikerült az elkövetőeket megtalálni), melynek révén a Natura 2000 megőrzöttségi lehetőségek is sérültek.

Vadgazdálkodás

A tervezési területen a vadgazdálkodást a 702410 számú Ostoros-Novaj Egyetértés Vadásztársaság (Novaj) gyakorolja.
A vadállomány kezelését a biológiai egyensúly fenntartásának figyelembe vételével vadgazdálkodási és vadászati üzemterv szabályozza, melyek a Hevesi megyei Kormányhivatal vadászati hatóságánál érhetők el).
Nagyvadas jellege mellett (stabil állománya van az őznek, vaddisznónak is), a hegylábperemi adottságok miatt az apróvad (mezei nyúl, fácán) is jelentős. A területen vadászati létesítmények (magasles, szóró) kis sűrűségben, a közösségi jelentőségű fajok élőhelyeit nem veszélyeztetve fordulnak elő.

Vízgazdálkodás

Az Ostoros-patak érintett szakasza (2,4 hektár) többnyire állandóvízűnek tekinthető, lévén a területtől északra található, főként horgászati hasznosítású Ostorosi-víztároló folyamatosan biztosítja a vizet a mederben. A meder végig erőteljesen bevágodott, természetes kanyarulatokat nem tartalmaz, így az érintkező területeket nem önti el a patak. A tervezési területet érintő Ostoros-patakon az Eger-Tarnavölgyi Vízgazdálkodási és Talajvédelmi Társulat látja el a kezelői feladatokat. A folyamatban lévő vízügyi szakági átszerveződések folytán a kezelői jogosultságok változhatnak a közeljövőben.

Turizmus

A tervezési terület relatíve kis kiterjedése miatt üdülési szempontból jelentősége nincs. Kulturális, turisztikai szempontból – a megfelelő infrastruktúra megvalósítása esetén – a község és a kistérség egyik fontos turisztikai vonzereje lehet, melyet a terület helyi védettsége is kiemelhet. A belterület-

től és a szilárd burkolatú utaktól való távolság miatt jelenleg a terület látogatottsága kicsi, elsősorban a területhasználókra korlátozódik (vad- és erdőgazdálkodók, méhészek).

Ipar

A tervezési terület táji környezetében ipari létesítmény, potenciális szennyező forrás nem található.

Infrastruktúra

A tervezési terület alacsony infrastruktúrával rendelkezik. Épületek nincsenek, a kivett szövetkezeti és saját használatú utak burkolatlanok, elsősorban a gazdálkodás céljait (elsősorban mező-, erdő- és vadgazdálkodás) szolgálják.

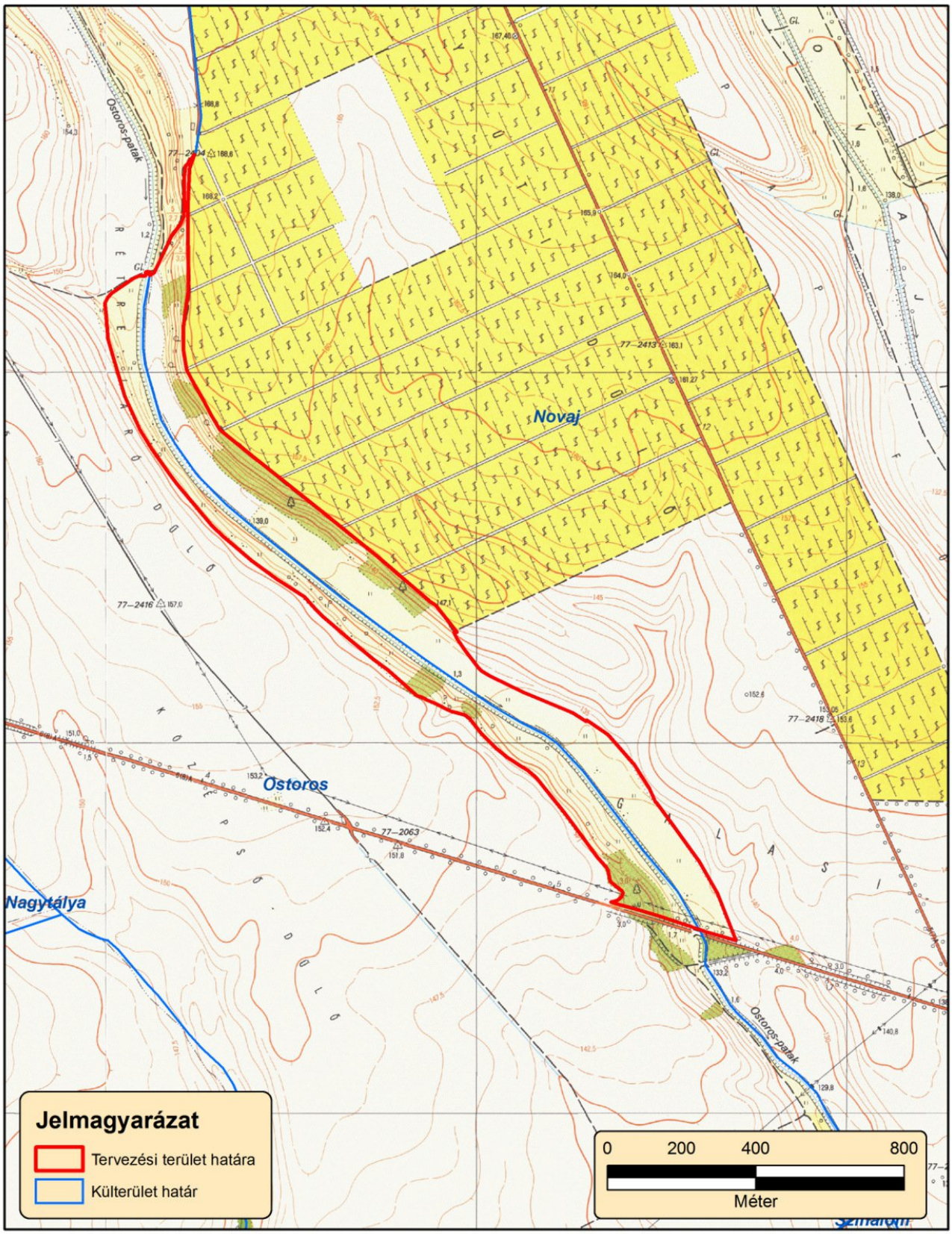
2. Felhasznált irodalom

Marosi Sándor – Somogyi Sándor szerk. (1990): Magyarország kistájainak katasztere I-II. MTA Földrajztudományi Kutatóintézet, Budapest.
Merkl Ottó – Kovács Tibor (1997): Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer VI. Bogarak. – Magyar Természettudományi Múzeum, Budapest: 1–35.
Pelikán Pál szerk. (2005): A Bükk hegység földtana. Magyarázó a Bükk hegység földtani térképéhez (1:50000) – Magyarország tájegységi térképsorozata, MÁFI, Bp.
Pifkó Dániel – Barina Zoltán (2004): Adatok a Bükkalja flórájához. – Kitaibelia 9(1): 151-164.
Vojtkó András (2001): A Bükk hegység flórája. - Sorbus 2001 kiadó, Eger 1-340.

3. Térképek

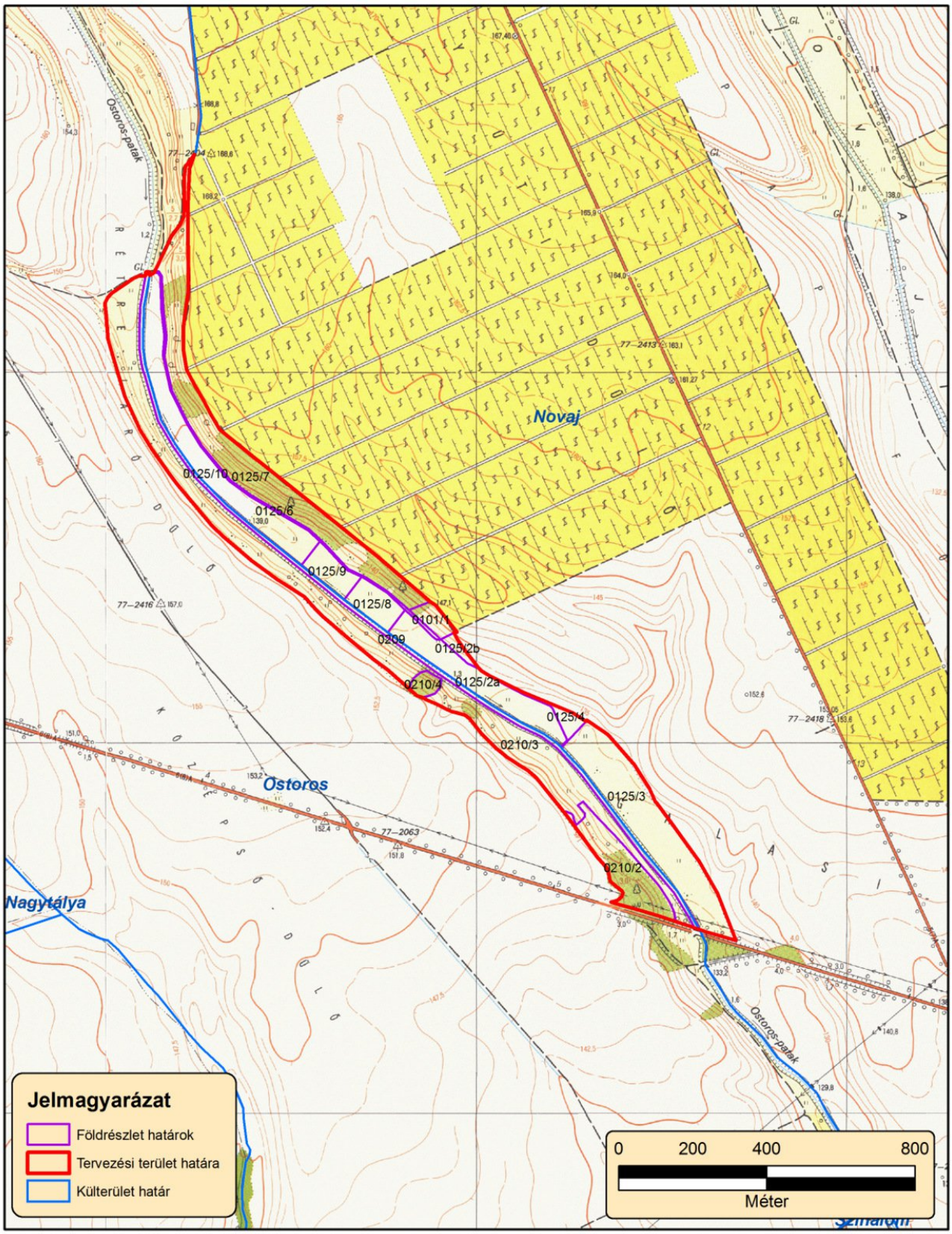
- 1) A tervezési terület áttekintő térképe
- 2) A tervezési terület ingatlannyilvánítási térképe
- 3) A tervezési terület művelési ág megosztási térképe
- 4) A tervezési terület erdészeti térképe
- 5) Az országos ökológiai hálózat térképe
- 6) A tervezési terület élőhelytérképe
- 7) A tervezési terület közösségi jelentőségű (Natura) élőhelytérképe
- 8) Közösségi jelentőségű növényfajok térképe I. (leánykökjörcsin)
- 9) Közösségi jelentőségű növényfajok térképe II. (Janka-tarsóka)

3.Térképek

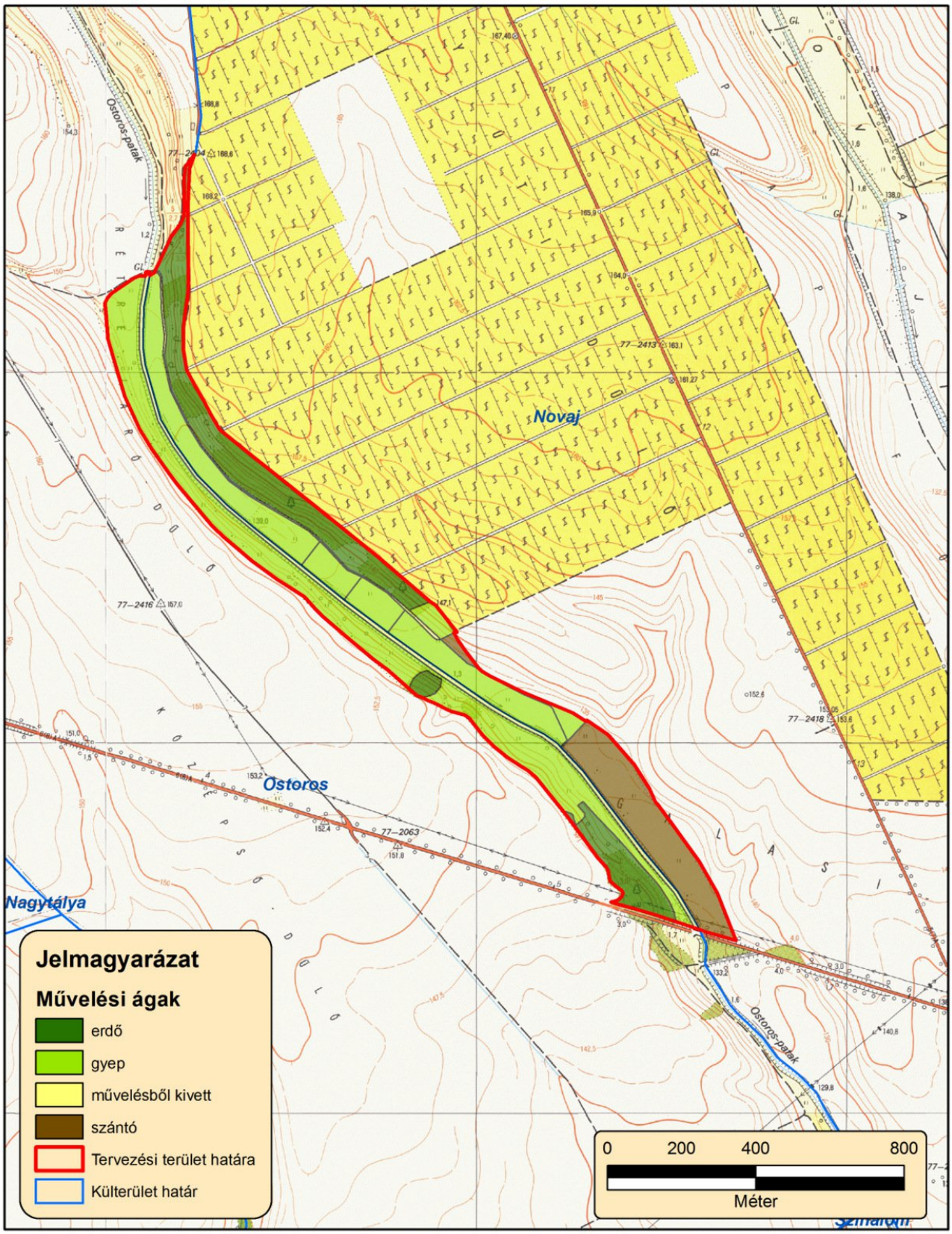


1. ábra: A tervezési terület áttekintő térképe

3.Térképek

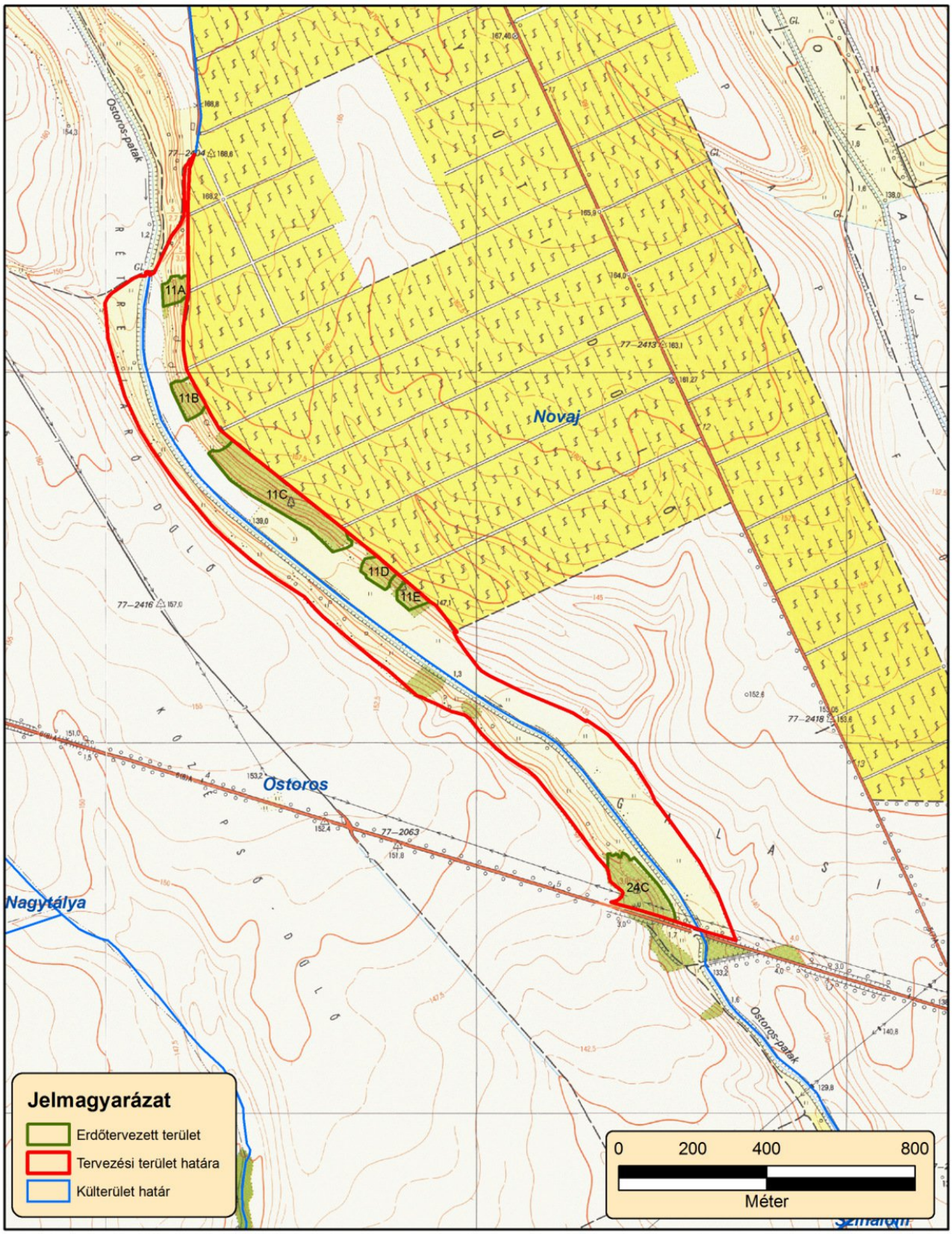


2. ábra: A tervezési terület ingatlannyilvánítási térképe

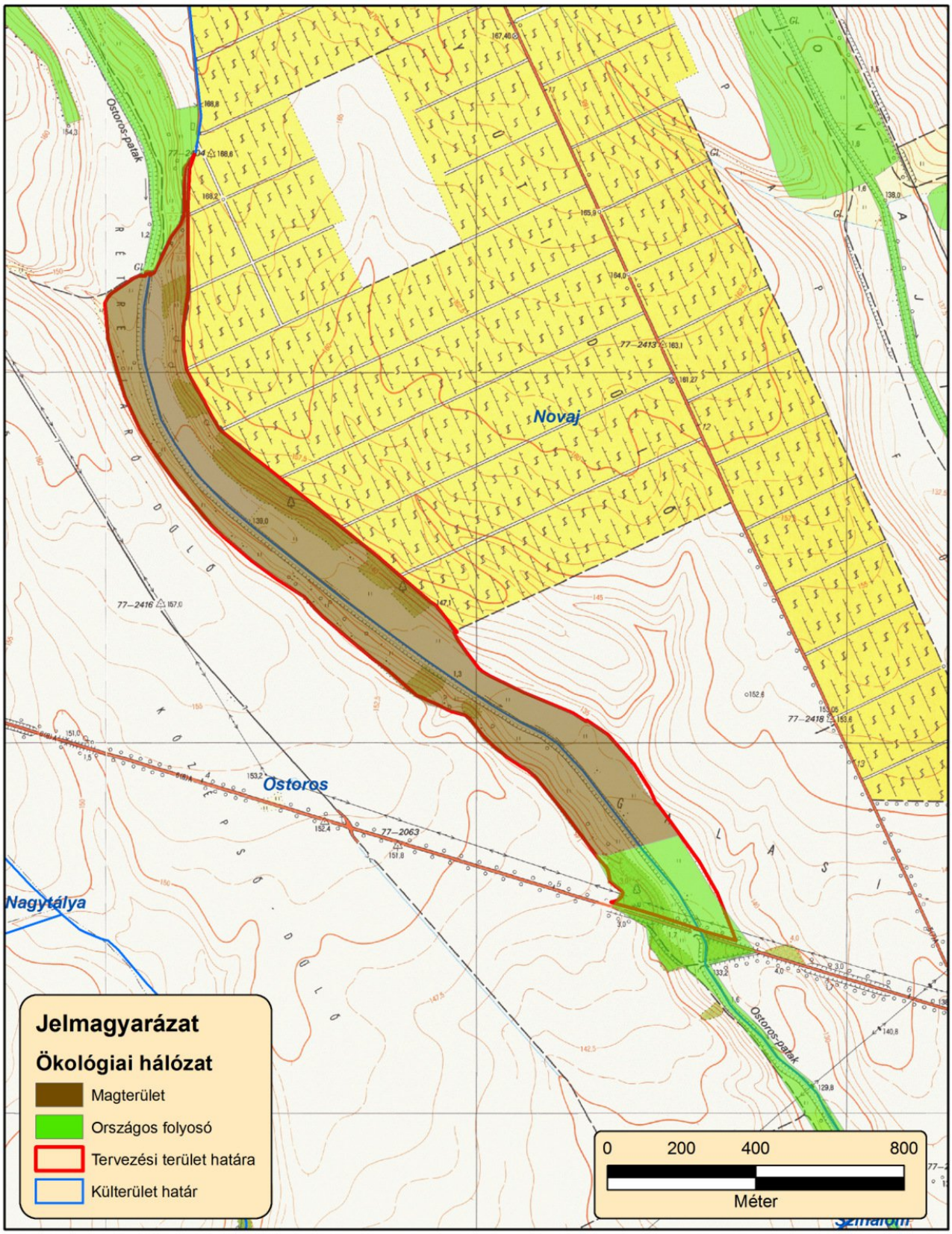


3. ábra: A tervezési terület művelési ág megosztási térképe

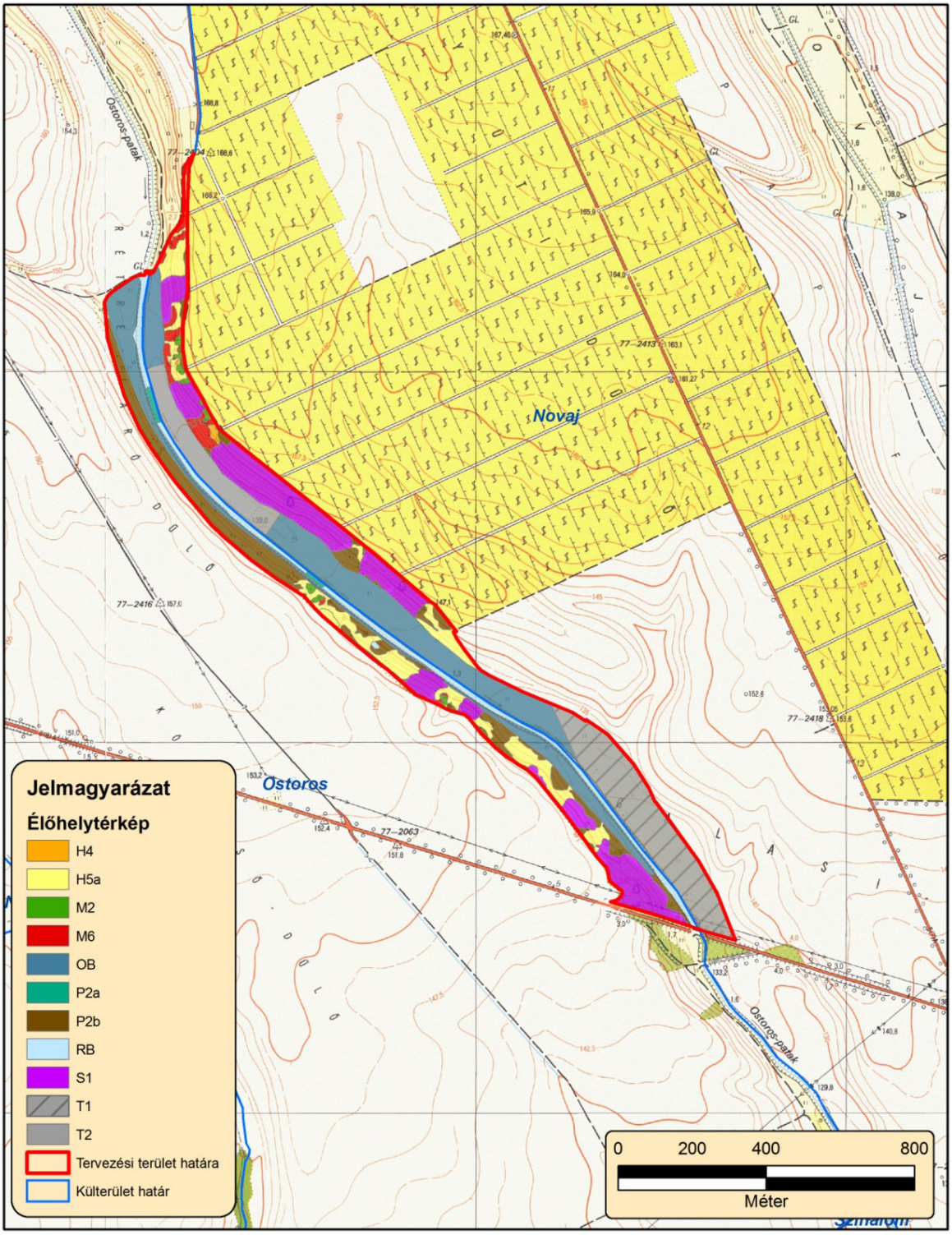
3.Térképek



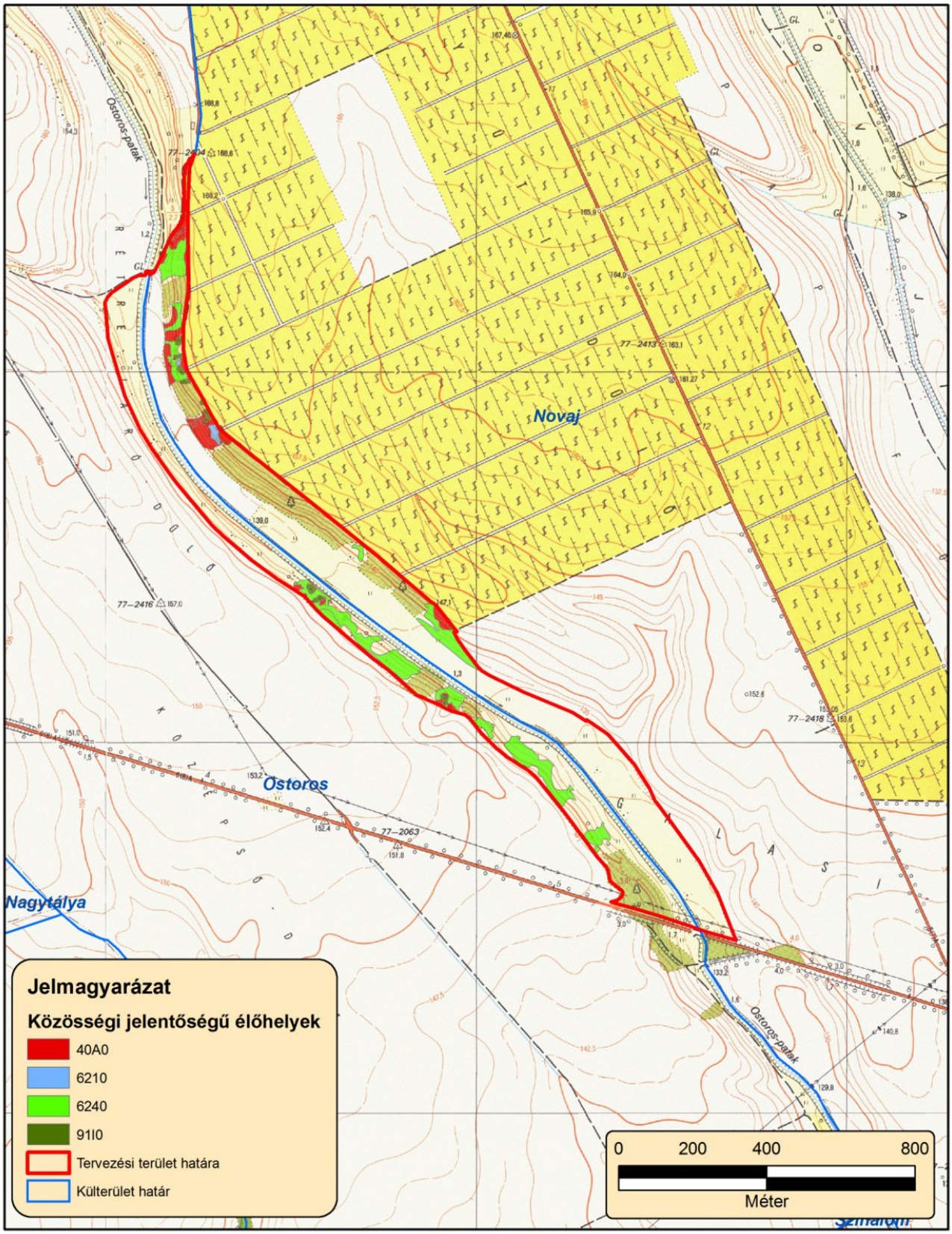
4. ábra: A tervezési terület erdészeti térképe



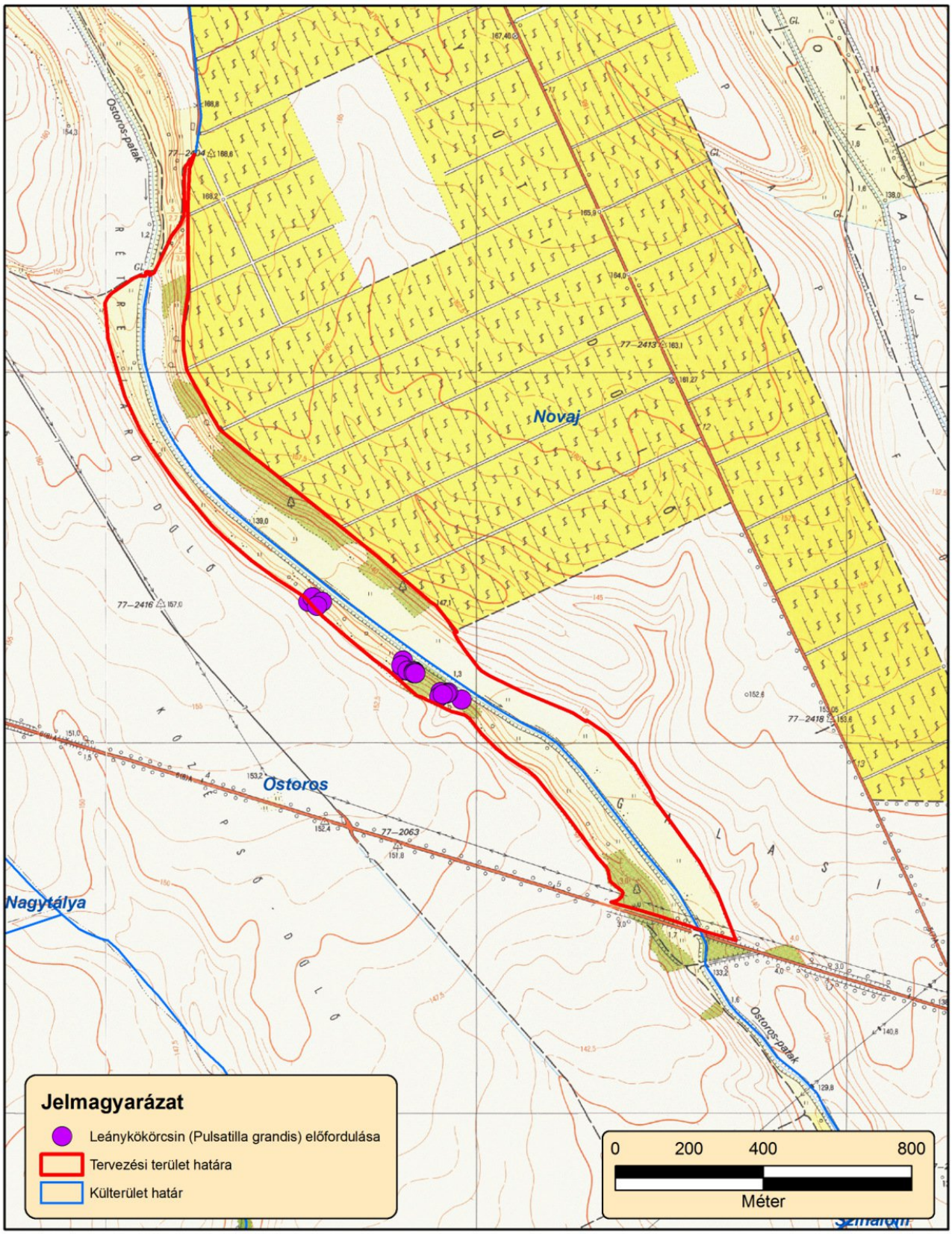
5. ábra: Az országos ökológiai hálózat térképe



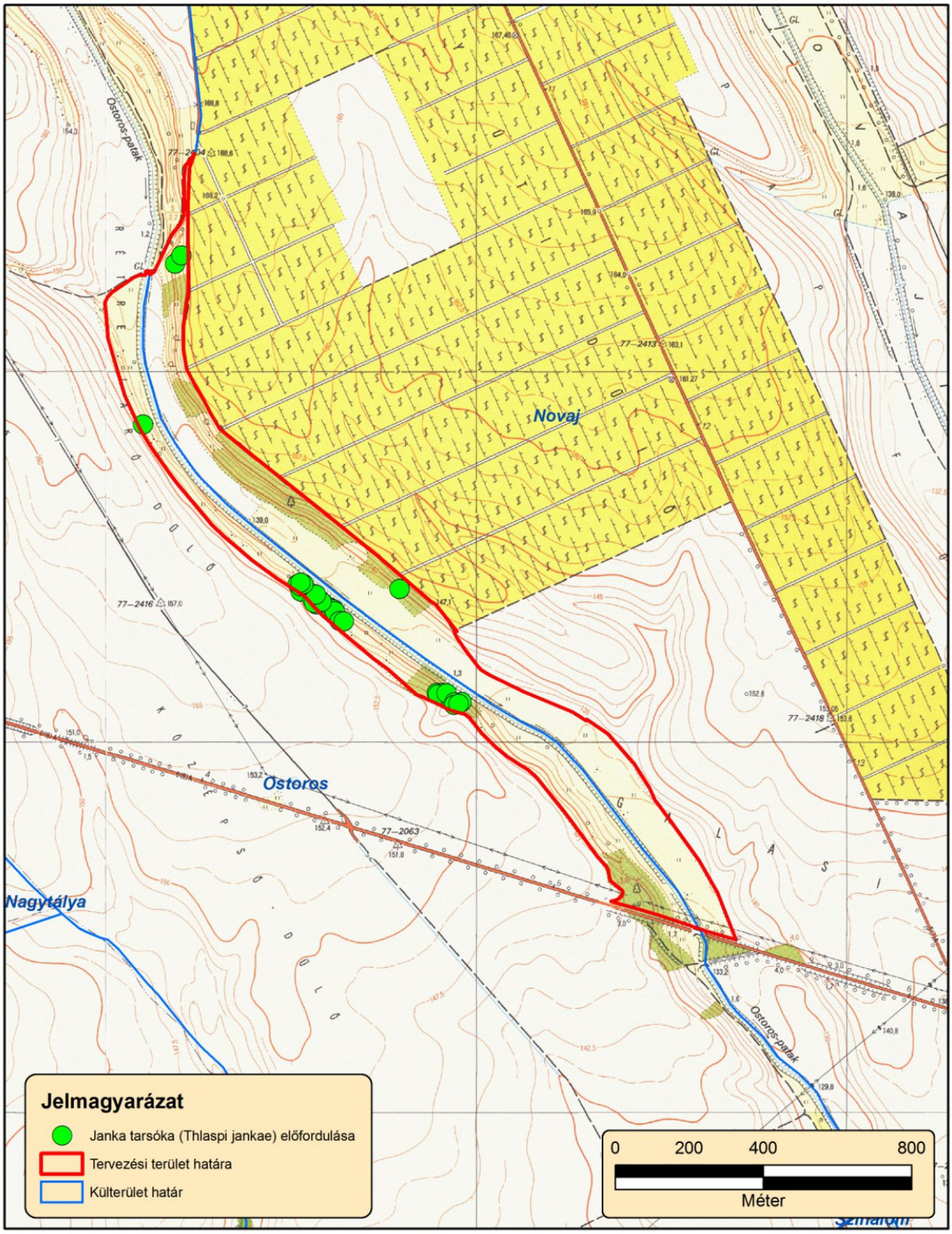
6. ábra: A tervezési terület élőhelytérképe. (H4 - Félszáraz irtásrétek, száraz magaskórósok és erdőssztyeprétek; H5a - Löszgyepek, kötött talajú sztyepprétek; M2 - Nyílt, gyepekkel mozaikos lösztölgyesek; M6 – sztyepcserjések; OB - Jellegtelen üde gyepek és magaskórósok; P2a - Üde cserjések; P2b – Galagonyás-kökényes-borókás cserjések; RB - Puhafás pionír és jellegtelen erdők; S1 - Ültetett akácosok; T1 - Egyéves, nagyüzemi szántóföldi kultúrák; T2 - Évelő, nagyüzemi szántóföldi kultúrák)



7. ábra: A tervezési terület közösségi jelentőségű (Natura) élőhelytérképe.(40A0 - Szubkontinentális peripannon cserjések; 6210 - Meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (Festuco-Brometalia); 6240 - Szubpannon sztyeppék; 6510 - Sík- és dombvidéki kaszálórétek (Alopecurus pratensis, Sanguisorba officinalis); 91I0 - Euro-szibériai erdőssztyepp-tölgyesek tölgyfajokkal (Quercus spp.))



8. ábra: Közösségi jelentőségű növényfajok térképe I. (leánykökörcsin)



9. ábra: Közösségi jelentőségű növényfajok térképe II. (Janka-tarsóka)

4. Fotódokumentáció



1. kép: Molyhos tölgyes facsoport, előtérben leánykökörcsin-tömeg terméséréskor (2007. május)



2. kép: Letermelt molyhos tölgyes facsoport (2011. április)

4.Fotódokumentáció



3. kép: Völgytalpi kaszálók és töviskes cserjések sávja



4. kép: Az Ostoros-patakot kísérő záródó nádas-mocsár növényzet